

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA TĚLESNÉ VÝCHOVY A SPORTU

**Názory a znalosti příslušníků Policie ČR na území hlavního
města Prahy o psychologickém pozadí hromadných akcí**

Bakalářská práce

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Eva Tomešová Ph.D.

Vypracoval:

Radek Čábel

Praha, Srpen 2010

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracoval samostatně a použil jsem pouze literaturu uvedenou v seznamu bibliografických citací.

Radek Čábel

Svoluji k zapůjčení své bakalářské práce ke studijním účelům.

Prosím, aby byla vedena přesná evidence vypůjčovatelů, kteří musejí pramen převzaté literatury řádně citovat.

Jméno a příjmení: Číslo obč. průkazu: Datum vypůjčení: Poznámka:

Poděkování

Chtěl bych touto cestou poděkovat všem, kteří mi pomohli při mém studiu a tvorbě bakalářské práce. Děkuji vedoucí své bakalářské práce PhDr. Evě Tomešové, Ph.D., za trpělivost a řadu podnětných rad. Děkuji také Ing. Miloši Fialovi, Ph.D. za podnětné připomínky.

Poděkování patří i mé rodině a přítelkyni za to, že mi byli velkou oporou při psaní této práce. A dědovi, který vždy věřil, že to zvládnou.

Abstrakt

Název: Názory a znalosti příslušníků Policie ČR na území hlavního města Prahy o psychologickém pozadí hromadných akcí

Cíle práce: Hlavním cílem této práce je zjistit názory a znalosti příslušníků Policie ČR na území hlavního města Prahy týkající se problematiky psychologického pozadí hromadných akcí, kterých se účastní větší množství osob.

Metoda: Kvalitativní výzkum s kombinací řízených rozhovorů a dotazníkového kvalitativního šetření

Výsledky: Zjištění dvou negativních trendů v názorech příslušníků policie ČR. Na prvním místě je to fakt že 92% policistů se domnívá, že by zásahy proti demonstrantům a fanouškům měly být razantnější, jenž byl doporučen k hlubšímu prozkoumání. Na druhém je to názorový rozpor ohledně produktivity práce Antikonfliktního týmu. Dále byl zjištěn zvýšený zájem o rozvoj vzdělanosti v oblasti psychologického pozadí hromadných akcí a konstatován pozitivní trend v názorech na policejní vedení.

Klíčová slova: policie, dav, hromadné chování, antikonfliktní tým, demonstrace, chuligáni, komunikace

Abstract

Title: The Attitudes and the Knowledge of the Czech Police Members in the Area of Prague Concerning the Psychological Background of Mass Events

Objectives: The main goal of this paper is to discover the attitudes and the knowledge of the Czech Police members in the area of Prague concerning the psychological background of mass events in which a larger number of persons participate.

Methods: Qualitative research with the combination of directed interviews and a qualitative questionnaire investigation

Results: Two negative trends have been detected in the Czech Police members' opinions. Firstly, deeper investigation is recommended mainly into the fact that 92% of policemen think that the interventions against protesters and sports fans should be more severe.

Secondly, there is a clash of opinions concerning the work productivity of the Anti-Conflict Team.

Furthermore, an increased interest has been uncovered in the development of the education on the psychological background of mass events and a positive trend has been noted concerning the opinions on the police leadership.

Key words: police, crowd, mass behaviour, anticonflict team, demonstration, hooligans, communication

Obsah

1. Úvod.....	9
2. Teoretická východiska práce	10
2.1 Kulturně, společenskou konvencí determinované chování	10
2.2 Skupinové chování	10
2.3 Hromadné chování.....	11
2.3.1 Jevy hromadné psychické nákazy	13
2.3.2 Jevy hromadných erupcí impulzivního chování	18
2.3.3 Spojení nákazy a erupce jako po sobě následující fáze jednoho procesu ...	22
2.4 Policie a hromadné chování.....	23
2.4.1 Náhodná situačně vzniklá seskupení.....	23
2.4.2 Demontrace.....	24
2.4.3 Divácké násilí.....	28
2.4.4 Masové hudební produkce	29
3. Cíl a úkoly práce	31
4. Metodika práce	32
4.1 Popis sledovaného/výzkumného souboru.....	32
4.2 Použité metody	32
4.2.1 Dotazníkové šetření.....	33
4.2.2 Šetření pomoví řízených rozhovorů	33
4.2.3 Etické podmínky sběru dat.....	36

4.2.4	Časový rozvrh sběru dat.....	36
4.3	Podmínky sběru dat.....	37
4.4	Analýza dat.....	37
5.	Výsledky a diskuze.....	39
5.1	Názory na znalosti a vzdělání policistů.....	39
5.2	Názory na komunikaci s účastníky hromadných akcí.....	42
5.3	Názory na působení Antikonfliktního týmu.....	44
5.4	Názory na zajišťování akcí ze strany velení.....	47
5.5	Názory na razanci zásahů proti demonstrantům a fanouškům.....	48
5.6	Problematika vybavenosti policistů.....	51
5.7	Problematika sportovních fanoušků.....	52
6.	Závěr.....	55
7.	Seznam literatury (Referenční seznam).....	57
8.	PŘÍLOHY.....	60

1. Úvod

Jedním ze základních úkolů Policie České republiky je ochrana bezpečnosti osob a majetku, zajišťování veřejného pořádku a odhalování trestné činnosti. Tyto úkony vykonávají její příslušníci – policisté – ve spolupráci se zbývajícími základními složkami integrovaného záchranného systému a také s ostatními složkami integrovaného záchranného systému. Při výkonu této služby společností se policisté mohou velice snadno dostat do situace, kdy jsou nuceni čelit problematice spojené s hromadnými či skupinovými jevy, které jsou v dalším textu popsány. Úspěšnost policisty v takové situaci pak značně závisí na jeho připravenosti na tyto situace. Zde je třeba rozlišit dva druhy připravenosti, a sice připravenost krátkodobou ve formě instruktáže před akcí a připravenost dlouhodobou, která vyjadřuje obecné znalosti policisty o dané problematice.

Tato práce je zaměřena na výzkum dlouhodobé připravenosti policistů ČR na území hlavního města Prahy, neboť krátkodobá připravenost je různá pro každou konkrétní akci. V případě, že by se práce měla zabývat připraveností krátkodobou, bylo by nutné se zaměřit na konkrétní akci či událost a výzkum dělat v průběhu akce nebo těsně po ní. Dalším důvodem pro rozhodnutí řešit dlouhodobou připravenost je fakt, že mohou nastat situace, kdy je policista nucen řešit tuto problematiku bez krátkodobé přípravy, tj. bez instruktáže, a musí se tedy spolehnout na vlastní znalosti a vědomosti. Proto by každý policista měl mít určitý okruh znalostí, které jsou uplatnitelné v situacích s hromadnými a skupinovými jevy.

V současné době musí uchazeč o práci u policie ČR splnit základní psychické, zdravotní a fyzické předpoklady, musí být společensky bezúhonný. Po splnění těchto požadavků může nastoupit na základní odbornou přípravu v délce trvání devíti měsíců, z čehož je šest měsíců teoretické přípravy. V rámci těchto šesti měsíců by tedy budoucí policista měl získat potřebné teoretické znalosti pro budoucí výkon povolání, jejichž součástí by měla být oblast dlouhodobé připravenosti policistů. Po zařazení do služby by každý policista měl být v rámci specializovaných kurzů nadále vzděláván v součinnosti se získanými zkušenostmi získané praxí v průběhu služby.

2. Teoretická východiska práce

Jednou z předních otázek této práce je, jakým způsobem se chová větší počet lidí, sejdou-li se ve stejném čase na stejném místě. Analýza této problematiky je nutná pro později popisované jevy. Bez prozkoumání forem kolektivního chování by později mohlo dojít k jistým záměnám a nepochopení problematiky.

Mikšík (2005) uvádí, že vzájemné působení jedinců se dá rozdělit do tří základních kategorií. Těmi jsou:

- Kulturně, společenskou konvencí determinované chování
- Skupinové chování
- Hromadné chování

2.1 Kulturně-společenskou konvencí determinované chování

Jedná se především o sociální postoje, prožitky a projevy ve vzájemném působení, vztazích a interakcích vyjadřující pro dané společensko-historické podmínky a interakce běžnou, co do obsahu a struktury obvyklou koexistenci lidí.

Na sociální projevy každého člověka má přitom rozhodující vliv konvence, tradice a zvyk. Snaha odlišovat se, vyniknout, zaujmout překvapit atd. je determinována potřebou vřadit se do dané kultury (Mikšík, 2005).

2.2 Skupinové chování

Za skupinu lze v nejširším slova smyslu označit seskupení nějakého počtu lidí, které spojuje více než jen společný výskyt ve stejném čase na stejném místě nebo nějaká shodná charakteristika (Výrost et.al, 2009).

Krech (1968) uvádí klíčové znaky shodné pro všechny skupiny:

- Vztahy mezi jednotlivými členy tvořícími skupinu jsou navzájem závislé (jednání každého člena ovlivňuje jednání členů ostatních) tyto vztahy přitom mohou a nemusejí být hierarchicky uspořádané
- Členové skupiny vyznávají společnou ideologii (soubor názorů, hodnot a norem), kterou je regulována jejich činnost, společné vystupování i vztahy. Ideologie se vyvíjí a upevňuje ve společné činnosti, při realizaci společných úkolů, a stává se pro tuto skupinu typickou, odlišující jí od ostatních skupin. Tyto vzájemná závislost a společná ideologie z ní vytvářejí vůči ostatním souborům jasně vymezený, ohraničený, specifikovaný celek. Vyznačují se relativní stabilitou napříč různorodými situacemi, mají tmelící sílu a značnou odolnost vůči desintegrujícím vlivům okolí – jsou vodítkem nejen společných, ale i individuálních interakcí členů skupiny s reálnými podmínkami života a činnosti.

2.3 Hromadné chování

Pro hromadné chování je charakteristické pojetí jedince v davu, proto také někteří autoři označují hromadné chování jako davové chování, jiní mezi nimi rozlišují jak uvádí Výrost (2009). Touto problematikou se na konci devatenáctého století začal významně zabývat francouzský sociální psycholog a sociolog Gustave Le Bone, který přišel s vizí, že za jistých daných okolností – ale jenom v nich – má shromáždění lidí nové vlastnosti, které se značně liší od vlastností jedinců, kteří je skládají. Vědomá osobnost tu mizí a city i myšlenky všech jednotek jsou zaměřeny týmž směrem. Tvoří se přechodná kolektivní duše, která však má velmi určité vlastnosti (Le Bone, 1997).

Dav sám o sobě neprojevuje tendence směřující k vytváření nějakého řádu či struktur (Čírtková, 2006). Jedná se o nahodilé, situačně determinované zachování se osob, které se ocitly v emocionálně exponované situaci hromadné povahy, spojení pouze časem a místem.

Od dob Le Bona se hromadným chováním zabýval a stále zabývá velký počet odborníků z mnohých oborů, a také existuje velké množství teoretických dělení forem hromadného chování a uspořádání.

Např. Le Bone (1997) užívá dělení na

Davy různorodé:

1. *Anonymní* (např. davy pouliční)
2. *Neanonymní* (poroty, parlamenty, atd.)

Davy stejnorodé:

1. *Sekty* (sekty politické, náboženské atd.).
2. *Kasty* (kasta vojenská, kněžská, dělnická atd.).
3. *Třídy* (třída měšťanská, selská atd.).

H. Blumer (1993) vidí problematiku spíše sociologicky a hromadné chování pak považuje za makrosociální jev, jehož jednou ze složkou je davové chování. Užívá tedy dělení na:

1. Dav
2. Veřejnost
3. Masa
4. Sociální hnutí

Každá teorie byla vyhotovena pro konkrétní účely výzkumů a odborných prací a každá teorie se snaží postihnout jinou část problematiky. Navíc je nutné zmínit, že každá z teorií do jisté míry odráží i historický vývoj v době jejího vzniku. Z knihy *Psychologie Davu* (Le Bone, 1997), kterou autor přiblížil čtenářům změny chování jedinců, kteří se stali součástí davů je například dobře patrná porevoluční a poválečná výstavba Francie. Pro účely této práce bylo užito dělení hromadného chování podle Mikšíka (2005), který uvádí, že hromadné chování se dá obecně rozčlenit do tří kategorií, kterými jsou:

- Jevy hromadné psychické náказы
- Erupce afektivně-impulsivního chování
- Spojení náказы a erupce jako po sobě následující fáze jednoho procesu

2.3.1 Jevy hromadné psychické náказы

Tento druh hromadného chování je charakteristický společným psychickým vyladěním určitého sociálního souboru. Objevuje se zde prvek očekávání a právě na bázi očekávání a konfrontace tohoto prvku očekávání s realitou dochází k neverbálním a verbálním komunikacím s ostatními. Dále dochází k obecné detekci tohoto vyladění, k vzájemnému sdílení a konfrontování přístupů a kritérií hodnocení situace, a také ke spontánnímu, přímému či přenesenému vyjadřování svých pocitů, kterými mohou být úzkosti, obavy rozhořčení, ale také radost, nadšení, unesení rytmem, hudbou nebo mohutností sensorických dojmů atd (Mikšík, 2005).

Komunikace verbální i neverbální je realizována především na základě emocionálního zaujetí a chybí smysl pro racionálně logické úvahy. Působí zde síla emocionální přesvědčivosti a citově podloženého ohlasu na sugestivně podané, byť i z kontextu vytržené a jednostranně interpretované skutečnosti. Nad logikou a racionální úvahou vítězí síla citového zaujetí. V takovém případě je možné mluvit o emocionální nákaze.

Díky této nákaze následně dochází ke společnému emocionálnímu vyladění členů sociálního souboru. Jedinec tak ztrácí subjektivní zábrany ve vnějších projevech svých prožitků, postojů a psychických stavů. Pro takového jedince je charakteristické bezprostřední, spontánní a nekrocené jednání. Za běžných okolností je tato bezprostřednost a netlumenost jednání příznačná jen u některých jedinců. Mikšík (2005) o těchto jedincích říká, že právě oni působí jako „simulátoři“ obecného psychického odtlumení.

V této rovině hromadného chování lze sledovat tři významné proudy, které se liší podle způsobu vzniku a podle konkrétního jednání jedinců. Těmito proudy jsou:

- Šíření zvěstí „Šeptanda“
- Panikaření
- Primitivní sociální chování

2.3.1.1 Šeptanda

Za šeptandu lze označit sdělování nepotvrzených, záměrně vyvolaných nebo vymyšlených zpráv ústním podáním. Za normální stabilizované situace se lidé na tyto zvěsti dívají spíše skepticky a se značnou dávkou kritického a racionálního přístupu. Dávají přednost především ověřeným informačním zdrojům, jakými jsou například noviny, televize, nebo rozhlasové vysílání. Lidé mají tendenci těmto zprávám podléhat především v případě, že žijí ve frustraci či deprivaci základních životních potřeb, nebo ve strachu, aby taková situace nenastala. V boji proti šeptandě je nutné lidem dodávat dostatečné množství informací z „ověřených“ zdrojů. Tím se zajistí uspokojení potřeby předvídat vývoj dané situace. Dalším faktorem, který zvyšuje uvěřitelnost zpráv, je množství konkrétních informací a odkazy na údajně ověřené či „autoritativní zdroje“. Čím je těchto konkrétních informací a zdrojů více, tím se zdá zpráva uvěřitelnější. Lidé také tíhnou k těmto zvěstem v případě, že nezachování se podle této zprávy by pro ně mohlo mít negativní důsledek, nebo by „na to mohli doplatit“ (Čírtková, 2006).

Mikšík (2005) podrobněji popisuje podstatu a důvody, proč jedinec takovéto zprávy šíří nebo vymýšlí, aniž by měl jakýkoliv důkaz o jejich pravdivosti. Autor uvádí, že podstata spočívá ve vnitřním psychickém stavu jedince. Ten prožívá vnitřní napětí, očekávání, strach z možného budoucího vývoje, naděje a zklamání. Proto na základě své celkové vnímavosti a emocionality nechce zůstat osamocený a má touhu podělit se o své zážitky, které jsou ve zvěsti obsaženy. Tím znovu prožívá emocionální pozadí a zároveň sám sebe utvrzuje o věrohodnosti zvěsti tím, že je ostatními přijímána. Autor dále uvádí, že šeptandě nejlépe podléhají jedinci se silnou situační vnímavostí.

Šeptandou se mohou šířit dva druhy zvěstí, a to optimistické a pesimistické. Oba druhy zvěstí představují velké riziko, ale zatímco pesimistické zvěsti jsou nebezpečné tím, že podrývají psychickou odolnost a akceschopnost daného sociálního souboru již v okamžiku svého šíření, optimistické zvěsti představují riziko do budoucna a i když na nějaký čas mohou vézt ke zklidnění a znovunabytí duševních sil, v okamžiku, kdy se ukáže, že se nejedná o skutečnost, ale pouze o smyšlenou zprávu, přichází rozčarování. Jedinci si začínají uvědomovat, že stav je daleko horší, než si mysleli, a přicházejí stavy hlubokých depresí a masové apatie.

2.3.1.2 Panikařením

Panikařením rozumíme bezprostřední chování, které vychází z přijetí nepotvrzených zvěstí, tedy šeptandy. Na rozdíl od paniky zde nejde o výbuch afektivně-impulsivního chování, ale pouze o následování jistého návodu, který byl obsažen v zvěsti o budoucím vývoji situace (Mikšík, 2005).

Dobrym příkladem panikaření mohou být například reakce kriminálních skupin nebo vyznavačů subkultur, na nepotvrzené zvěsti o rozsáhlých policejních razíách (Čírtková, 2006). Panikaření je posilováno obdobným chováním lidí v okolí jedince a nápodobou. Jedinec si pak situaci racionalizuje tím, že pokud se nebude chovat jako ostatní, mohl by na to později doplatit.

2.3.1.3 Primitivní sociální chování

Primitivní sociální chování bývá výrazem společného bezprostředního prožívání radostného, úzkostného či bojového psychického nabuzení, duševního napětí, mocného smyslového dojmu, nadšení, euforie atd.

Pro příslušníky širšího sociálního souboru s involučním (umocňujícím) procesem je charakteristické emocionální nabuzení situační dynamiky nebo daného prožitku, následuje shodné psychické vyladění díky verbální a neverbální komunikaci (souhlasu s obsahem a směrem prožitků) a vyvolání vzájemné psychické odezvy. Za poslední fázi projevů primitivního sociálního chování lze považovat postupné odbourávání psychických zábran a narůstání vnějšího spontánního projevu v řeči, mimice, motorických a jiných aktivitách.

Na základě shodného psychického vyladění jedinců selhávají vnější kontrolní mechanismy a v anonymitě shodné hromadné spontaneity je rozvíjeno chování příznačné vývojově nižším formám projevu.

Mikšík (2005) uvádí tři typické příklady primitivního sociálního chování. Těmi podle autora jsou

- Chování sportovních diváků při vyhocených utkáních
- Některé typy náboženského či jiného mysticismu
- Jevy a projevy masové extáze, pobláznění hudbou, rytmem, hromadným vytržením.

U sportovních fanoušků je příznačné vysoké psychické nabuzení a emocionální vzrušení úměrné důležitosti daného střetnutí a nejistotě výsledku utkání. V publiku je přízeň rozdělena mezi dva tábory s protikladnými zájmy. Tím vzniká protichůdné hodnocení situace a obsahu prožitků. Střetnutí na hřišti se tak promítá i do střetů v řadách publika. Za specifických okolností nabývá tento střet v publiku hrubou, nesportovní a slovně agresivní podobu. Tyto projevy mají euforicky, úzkostně či podbarvenou podstatu či podobu a mají za cíl druhou stranu zesměšnit či ponížít (Mikšík, 2005).

Toto chování fanoušků bývá nejčastěji obsaženo u těch sportů, ve kterých je agrese přímo obsažena, takovými sporty mohou být například lední hokej, box, rugby, americký fotbal, ale také kopaná (Čírtková, 2006). Fandové jsou mimořádně citliví na všechno, co by mohlo zapříčinit prohru jejich strany. Svými projevy dávají najevo své smýšlení o byť i domnělých příčinách příznivého či nepříznivého vývoje utkání.

Některými typy náboženského či jiného mysticismu nemusejí být pouze jevy z jiných kulturních oblastí nebo jevy z minulosti již dávno zapomenuté. Mikšík (2005) uvádí příklad, ve kterém na moravských Kopicích ještě v padesátých letech tohoto století probíhalo zasvěcování úrody vaječnými skořápkami.

V současnosti je tento trend nejčastěji pozorovatelný u některých náboženských sekt, mystický prožitek zde velmi často bývá spojen s hudbou.

Jevy a projevy masové extáze, pobláznění hudbou, rytmem a hromadným vytržením mají velice starou tradici, dá se říct, že jsou staré jak lidstvo samo. Podstata je v převedení mocných smyslových dojmů do motoriky, impulzivních rytmických pohybů až k extázi

(Čírtková, 2006). Účastníci takovéto akce mají snížené sebeovládání a to může někdy ústít až ke ztrátě vnitřních zábran a také místy k výtržnostem (Mikšík, 2005).

Tradičním zástupcem těchto projevů mohou být například karnevaly v Brazílii nebo na Kubě. V České republice se s takovýmito projevy lze setkat u mladších generací na různých tanečních zábavách, zejména pak technoparty a velkých rokových koncertech. Macek (2007) rozlišuje vyznavače hudebního stylu techna na takzvané „clubbery“, kteří se drží taneční zábavy zejména v nejrůznějších tanečních klubech – často se vybírá vysoké vstupné, zábavy bývají často sponzorovány bohatými firmami – druhou kategorií jsou tzv. „Free parties“, to jsou vyznavači často neohlášených tanečních zábav, nevybírá se zde vstupné a zábavy jsou samotnými účastníky často považovány za šamanské rituály s dostupnými novými technologiemi, proto zde bývají často zneužívány drogy – zejména pak halucinogeny a kanabinoidy.

Je nutné uvést, že jde o jevy příznačné pro běžnou populaci občanů. Situačně je pouze zesílena jejich emotivní situační citlivost, obnažováno jejich zaujetí hudbou, rytmem a převod emotivních prožitků do motorické roviny. V žádném případě sem nepatří jevy a projevy sociální nenávisti, které jsou programovou orientací specifických výtržnických skupin, gangů a jiných, kteří mají za cíl vyprovokovat sociálně agresivní aktivity, nepřátelství střetnutí s jinou skupinou atd. (Mikšík, 2005).

2.3.2 Jevy hromadných erupcí impulzivního chování

Jevy hromadných erupcí impulzivního chování jsou charakteristické vznikem mocného, intenzivního smyslového podnětu takové povahy a síly, že svou mohutností a neobvyklostí vyvolá psychický otřes. Tento otřes mění motivační přístup k realitě a koncentruje pozornost všech účastníků na daný jev. Mohutnost a síla tohoto jevu způsobuje emocionální zasažení účastníků do takové míry, že se zde začne rozvíjet spontánní interpersonální nákaza, mobilizuje se specifická verbální i neverbální komunikace a intenzita prožitku určuje povahu a obsah bezprostředních, aktualizovanou tenzi uvolňujících a povaze vzniklého afektu odpovídajících struktur impulzivní interakční odezvy (Mikšík, 2005).

Prožívá-li jedinec takovýto situační otřes v přítomnosti jiných lidí, dostává prvotní afektivní odezva nové prvky. Tyto prvky jsou spojeny s vyzařováním emocionálních stavů ze strany všech účastníků. Afektivní odezva je pak homogenizována na principu vnímání obsahu a struktur prožívání situace ostatními účastníky. Objevuje se tendence umocňovat a usměrňovat účinnost subjektivních situačních dopadů vzájemným sdělováním prožitků a návodů k zachování se. Tyto tendence nejsou stavěny na racionálním, ale impulzivně reaktivním. Afektivní impulzivní reaktivita je v tomto smyslu socializována. Jedinci vykazují vysokou psychickou vodivost, tendenci k nákaze a reagují jako sociální okolí na principu nákazy. Mikšík (2005) uvádí, že afektivně impulzivní reaktivita může vzniknout a rozvinout se i u těch, kteří původní podnět vedoucí k výbuchu hromadného chování nejen nezaregistrovali, ale dokonce ho ani neznají. Existenci jakéhokoliv otřesného momentu signalizuje chování ostatních, které vypovídá o jeho obsahu, intenzitě, směru působení a spontánním řešení. Samotné chování druhých má pak na jedince obdobný účinek jako prvotní činitel psychického otřesu. Toto řešení má biologicky jednoznačný podtext, ohrožení stáda první vnímá ten, který je mu nejbližší, a svým chováním ukazuje ostatním intenzitu nebezpečí a směr záchrany.

Výbuchy afektivně impulzivního chování bývají rozděleny podle způsobu reakce na výše zmíněný otřes. Autoři většinou uvádějí tři skupiny (Mikšík, 2005) (Čírtková, 2006). Těmito skupinami jsou: Panika, Výbuchy agresivity, Masová hysterie.

2.3.2.1 Panika

Panika je hromadným psychickým jevem, který byl popsán již v době antického Řecka, samotný název panika, pochází z této doby. Panika byla tehdy vysvětlována působením boha Pana, který byl považován za boha lesů, pastvin, stád a také pastýřů a lovců, kteří ho uctívali (Hošek, 2001). V dobách antického Řecka byly za paniku označovány pouze jevy, které neměly zřejmou příčinu.

Mikšík (2005) definuje paniku jako hromadný psychický jev spjatý se svéráznými aspekty strachu a interpersonálních vztahů. Člověk zachvácený panikou jedná neadekvátně v dané situaci a ztrácí schopnost autoregulace a kognitivní orientace v prostředí. Jedinec tedy jedná iracionálně a namísto činnosti směřující k záchraně na podkladu racionální úvahy vyhledává často neúčelné spontánně zvolené východisko. Nakonečný (2009) hovoří v souvislosti s panikou o neorganizovaném hemžení a zmateném pobíhání. Tento proces pak přirovnává k chování ptáků v uzavřené místnosti, kteří létají sem a tam.

Nakonečný (2009) vysvětluje biologickou podstatu tohoto jevu tím, že pro „stádo, hejno, houf“ je výhodné z množství náhodně produkovaných pohybů nalézt ten, který vede k úniku z dané situace ohrožení. U člověka pak vnímá tyto tendence kontraproduktivně, jelikož je racionální kontrola chování nahrazena chováním instinktivním.

Mikšík (2005) oproti předchozímu autorovi (Nakonečný, 2009) značně zdůrazňuje sociální podtext celého dění. Vnímá též biologický podtext celé situace, ale více zdůrazňuje roli vnímání chování okolních lidí nebo v daném příkladu zvířat. Za příklad ze zvířecí říše uvádí chování stáda při útoku predátora. Člen stáda vidí hrozbu, nebezpečí a ostatním členům stáda svým chováním napovídá směr záchrany. Mikšík (2005) zdůrazňuje nutnost každého jednotlivce držet se většiny a strach z toho zůstat osamocen, neboť ten, kdo bude poslední nebo osamocen, dopadne nejhůře. Tuto tezi podporuje i Mawson (2005) který ovšem potřebu mít lidi v okolí staví ještě výše než nutnost uprchnout od daného jevu. Podle autora je primární snaha člověka dostat se blízko k jiným lidem.

Další neshodu mezi oběma autory je možné pozorovat i v pojetí paniky co do prostoru a času. Zatímco Mikšík (2005) poměrně jednoznačně hovoří o stejném místě a čase nebo

alespoň blízkém místě, Nakonečný (2009) vidí v panice určitý přechod mezi davovým chováním (které chápe jako chování v určitém čase a na určitém místě) a hromadným chováním (které chápe jako makro sociální jev bez nutnosti spojení místem). Rozlišuje pak paniku lokální a paniku difusní. Přičemž difusní panika, jak jí popisuje Nakonečný (2009) by se mohla podobat spíše panikaření, jak popisuje Mikšík (2005).

Za dobrý příklad paniky lze považovat událost, která se odehrála 30. září 2008 v chrámu Devi Chamunda blízko města Jodhpur, v západoindickém státě Rajasthan. BBC (2008) o tomto incidentu podala podrobné zpravodajství:

První den jednoho z nejvýznamnějších hinduistických svátků Navratra bylo u kostela Devi Chamunda v tlačenci umačkáno a ušlapáno 147 lidí (BBC později upravila toto číslo na 249 obětí). označila za příčinu paniky strach z padající zdi [jiné zpravodajské kanály označují za příčinu zvěsti o bombě v chrámu (CNN-IBM, 2008)] Lidé čekající na vstup do svatyně ať již pod domnělou či reálnou hrozbou bomby či padající zdi propadli panice, otočili se a začali utíkat směrem od svatyně dolů z příkrého srázu, padali jeden přes druhého a navzájem na sebe šlapali. Zpravodaj BBC Damian Grammaticas k neštěstí dodává: „To je již po čtvrté v tomto roce, co byly ztraceny lidské životy – zřejmě zbytečně – v panice na náboženských oslavách v Indii.“

Tento příklad dobře demonstruje nebezpečí paniky. Důležitou otázkou zůstává, jakým způsobem zamezit vzniku a rozvoji paniky. Pokud již panika vznikne a lidé začnou bezhlavě utíkat do „bezpečí“, je velice těžké s ní cokoli dělat. Řešení problému se tedy nabízí především v prevenci vzniku paniky a v preventivních opatřeních, které mají za úkol chránit lidi zachvácené panikou při jejich bezhlavém počínání. Takovýmto opatřením může být například dostatečný počet nouzových východů z budov a míst, kde se shromažďuje větší počet lidí (Mezníková, 2006).

Mikšík (2005) uvádí, že každá situace, kde se v jednom čase na jednom místě vyskytne větší počet lidí, může za předpokladu vytvoření či signalizace výrazného, ať již skutečného či domnělého nebezpečí, vést k rozvoji paniky. Mezníková (2006) v tomto smyslu doporučuje při snahách usměrňování davu vytvořit podmínky pro uvolňování emocí a postupné rozptýlení davu. Za špatné řešení pak považuje například snahu zastavit pochodující dav, za účinnější strategii pokládá například snahu o rozptýlení davu do několika menších proudů, čímž dav ztrácí na síle. To potvrzuje i zkušenost z praxe,

kteřou uvádí Matušková (2005). Popisuje situaci kdy policejní kordon snaže se zablokovat ulici byl brutálně napaden a musel se zachránit útěkem.

K faktorům ovlivňujícím vznik a rozvoj paniky Mikšík (2005) dále uvádí, že každý jedinec, může sehrát v reakcích nahodile situačně homogenizovaného souboru významnou až rozhodující roli. Jeho zachování může posloužit jako příklad pro ostatní. V takové situaci může zastávat buďto roli panikáře, který svou nízkou schopností sebeovládání, tendencí bezprostředně odreagovávat své tenze a prožitky může spouštět a strhávat ostatní k panice; nebo může zastávat roli vůdce, který svým klidem, racionálním přístupem, příkladným chováním a rozhodným vystupováním může rozvoji paniky zamezit. Mezníková (2006) ve své práci zdůrazňuje roli příslušníků jednotek IZS kteří svým počínáním, příkladným chováním a výcvikem na takovéto situace, mohou danou roli zastávat. Autorka se následně shoduje s Le Bone (1997) v působení uniformem na dav. Uniforma svému nositeli propůjčuje autoritu a prestiž, lidé pak mají tendenci těmto lidem více důvěřovat, neboť „ten v té uniformě přece ví, jak to chodí“.

2.3.2.2 Výbuchy agresivity

Výbuchy agresivity jsou typem hromadného chování založeným na zcela obdobných principech, jako je tomu u panické reakce, s tím rozdílem, že základ pro impulzivní a reakci zde tvoří prožitek vzteku na místo strachu (Mikšík, 2005).

Lze konstatovat, že k výbuchu agresivity může dojít jedním ze dvou způsobů, tím prvním je agresivní vyladění vůči původci ohrožení nebo ohrožovateli hodnot, které je třeba bránit. Tím druhým potom je zprostředkovaně přeměnou původní panické reakce do výbuchu hromadné agresivity vůči původci ohrožení (pokud dav zachvácený panikou sezná jako jedinou možnost úniku projít „vpřed“ přes původce ohrožení) nebo vůči překážkám, které se jim staví do cesty. Touto překážkou mohou být například i jiní lidé z davu (Čírtková, 2006).

Při některých typech akcí může být nepříjemné, že příslušníci policisté mohou být sami o sobě vnímáni jako původce daného ohrožení. V takové situaci bohužel policejní uniforma

může přinášet i jisté problémy a objevuje se zde pokles autority a často i důvěryhodnosti policie.

2.3.2.3 Masová hysterie

Masová hysterie je jevem vzácnějším než panika a výbuchy agresivity. Jedná se o jev známý například z válek. Tento druh hromadného chování se objevuje jako odezva na neřešitelnou situaci hromadné povahy. K projevům masové hysterie dochází při vyhocených situacích, kdy jsou lidé nuceni rozhodnout z nějakého počtu řešení a přitom žádné z řešení dané situace nevede k jejímu vyřešení dané situace a každý další pohyb nebo i setrvání na místě má za následek zvýšení hrůznosti situace. Z historie známe příklady třeba plynových nebo tankových hysterií, jež se odehrávaly za první světové války (Mikšík, 2005).

Mikšík (2005) dále uvádí, že tato situace po zjištění, že není úniku, ústí buďto v projevy masové apatie, lhostejnosti, odevzdanosti nebo v upnutí se k dlouhodobějším cílům.

2.3.3 Spojení náказы a erupce jako po sobě následující fáze jednoho procesu

Jak již ze samotného názvu vyplývá, jedná se o spojení dvou výše popisovaných jevů do jednoho procesu, kde spontánní hromadná náказа předpřipravuje psychické vyladění daného sociálního souboru pro spuštění následné erupce impulzivního chování.

Oproti erupcím impulzivního chování, které se zde také mohou dostavit, ale až jako druhá fáze, jsou zde dobře detekovatelné symptomy emocionální náказы, které mohou signalizovat širší psychické napětí v daném sociálním souboru. Tento soubor je poté mimořádně citlivý na situační impulzy, na něž reaguje neadekvátně.

Tento jev je zvláště výrazný u organizovaných skupin, které jsou trénovány do mimořádných situací. Těmito skupinami mohou být například Policie, Hasičský záchranný sbor, Armáda atd. Mikšík (2005) v tomto směru hovoří o jisté predispozici pro rozvoj paniky, hromadné hysterie či hromadné agrese. U cvičených, dobře organizovaných skupin, zejména u těch, které jsou školené do mimořádných podmínek, by bez první fáze tohoto procesu nepropukla afektivně impulzivní reakce.

2.4 Policie a hromadné chování

Česká republika je již podle prvního článku Ústavy ČR charakterizována jako demokratický stát a jeho obyvatele lze označit za demokratickou společnost. Jedním z hlavních úkolů této společnosti je zajištění klidu a pořádku potřebného pro nerušený chod celé společnosti. Toto zajištění klidu a pořádku jak na území celého státu, tak na jeho jednotlivých místech, lze nazývat udržování veřejného pořádku. (Macek, a další, 2008). Akce a události, kde se ve stejné době vyskytuje větší počet jedinců ve stejnou dobu na stejném místě, představují pro Policii ČR za každých okolností riziko narušení tohoto pořádku či nebezpečí páchaní trestné činnosti (Čírtková, 2006). Taková místa, kde je běžné, že se vyskytuje větší počet lidí ve stejném čase na stejném místě, jako jsou například velká náměstí, pak bývají policií nepřetržitě monitorována za pomoci nejmodernějších technologií a její přítomnost je v takovýchto místech nezbytná. Stejným způsobem je tomu při pořádání nejrůznějších druhů akcí s hromadným charakterem, při náhodných situačně vzniklých seskupeních (například náhodně přihlížející při nehodách požárech, atd.), či v krajní situaci při masových demonstracích.

Snahou policie by měla být zejména prevence vzniku jevů hromadného chování, protože přinášejí spíše negativní důsledky v podobě ohrožení státem chráněných zájmů, kterými jsou životy a zdraví lidí, majetek, životní prostředí a existence státu (Procházková, 2002). Pokud však hromadnému chování nelze předejít prevencí, je důležitým prostředkem boje proti vzniku těchto jevů odhalování a neutralizace krajně dezintegrovaných jedinců a nejaktivnějších účastníků, a zvláště „startérů“ (spouštěčů) nastupujících jevů hromadného chování.

2.4.1 Náhodná situačně vzniklá seskupení

Jedním z obvyklých jevů, se kterým se policie setkává, jsou tak zvaná náhodná situačně vzniklá seskupení. Jedná se o neorganizovaná seskupení náhodných osob, u kterých přilákala pozornost buď nějaká neobvyklá událost (často se jedná o dopravní nehodu, požár aj.), nebo samotná přítomnost policie.

Tyto situace přinášejí velká rizika, neboť náhodní „zvědavci“ si neuvědomují, že se mohou sami ocitnout v ohrožení života a zdraví, či výrazně stěžovat práci jednotek IZS. (Čírtková, 2006) v tomto smyslu uvádí, že lidská zvědavost a touha získat nové

informace může být natolik silná, že eventuelní rizika neodradí zvědavce od přihlížení incidentu.

Čírtková (2006) ve své publikaci uvádí doporučení policistům, jak se chovat v těchto situacích. Za klíčovou stránku považuje právě komunikaci mezi policistou a zvědavými lidmi.

Policista by při komunikaci neměl žádným způsobem poukazovat na motiv zvědavosti. Lidé si obvykle tento tento motiv nepřipouští a může se stát, že policista dosáhne opačného efektu. Proto není dobré užívat věty typu: „Copak jste ještě neviděli nehodu?“ nebo „Nepostávejte tam tak zvědavě a rozejděte se“.

S tím souvisí i doporučení adresovat přihlížejícím co nejkonkrétnější pokyny. Lidé často zdůrazňují své právo na informace a na pokyny typu „Rozejděte se“ nebo „Uvolněte průjezd“ nereagují. Namísto toho se hodí spíše „Ustupte prosím na obrubu chodníku, aby mohly projet sanitky“.

Velmi důležitý je dostatečný přísun informací pro zvědavé lidi. Tím se zamezí šíření nepotvrzených zvěstí a sníží se zvědavost přihlížejících. To platí zejména v případech, ve kterých není přítomnost policie zřejmá. Čírtková (2006) uvádí, že bohatě postačí odkaz na související pravděpodobnou a třeba i méně zajímavou událost. Tou může být například padání střešní krytiny či třeba větví.

Poslední doporučení se týká zvážení užití clony, neboť kde není co vidět a co se dozvědět, tam se nevytvářejí shluky zvědavců.

2.4.2 Demontrace

V první řadě je třeba zdůraznit, že demonstrace je pro policii zcela běžný jev, který je starý jako policie sama. Vždyť právě policie je tou společenskou institucí, do jejíž kompetence demonstrace spadají. I přesto má demonstrace v očích policie punc výjimečné a neobvyklé situace (Čírtková, 2000).

Demontrace má ve své podstatě podobu symbolického aktu, jejím hlavním úkolem je vyslat poselství v podobě nesouhlasu nebo souhlasu s nějakým společenským problémem, institucí, diskutovanou otázkou atd. Bohužel kromě symbolické složky

demonstrace je zde i složka faktická, která již může znamenat problém v podobě páchání trestné činnosti demonstrujících. Policisté by měli přesně vědět, co bude v daném konkrétním případě ještě tolerováno jako „šedá zóna“ mezi právním a protiprávním chováním (Čírtková, 2006).

Z pohledu psychologie hromadných jevů se jedná o ideální prostředí pro vznik hromadného chování. Demonstrace může mít podle Mikšíka (2005) jednu ze tří podob, popřípadě jejich kombinace. Těmito podobami jsou:

- Mítink – je forma demonstrace, při které je vyznačené místo, kde se účastníci sejdou a tam demonstrují
- Pochod – je nejčastější formou demonstrace, kdy demonstranti jdou z určeného místa na jiné a během chůze demonstrují své názory Tato forma je také nejvíce náchylná k projevům hromadného chování
- Streetparty – je forma, kdy je pochod spojen s poslechem hudby

Z pohledu policie při demonstracích vznikají velká rizika zejména erupcí impulzivního chování. Ty se vztahují i k míře soudržnosti demonstrujících. Čím je tato soudržnost vyšší, tím je menší pravděpodobnost vzniku jevů hromadného chování. Je však třeba rozlišit i skupiny, které mají sice vysokou soudržnost, ale přicházejí již v agresivní náladě. Je samozřejmě velký rozdíl v pochodu ultrapravicových radikálů, kteří se vnímají více jako skupina a pochodu proti kouření v restauracích, který lze lépe charakterizovat jako dav, jelikož mezi členy pochodu nejsou skoro žádné vazby (Mikšík, 2005).

V čem se demonstrace liší například od svatého procesí, je to, že je zde vždy v nějaké míře přítomen prvek konfliktnosti který vychází z frustrace demonstrujících, nebo alespoň části demonstrujících přišla demonstrovat z ideologických důvodů (část lidí zejména je tomu tak u streetparty přichází za zábavou) (Čírtková, 2006).

Tento konflikt může snadno eskalovat až k fyzickému násilí, dříve se předpokládalo, že za eskalaci mohou především tak zvaní startéři, dnes převládá paradigma, že násilné výbuchy násilí jsou produktem všech zúčastněných stran, zejména policistů a demonstrantů jako hlavních aktérů.

Důležitým faktem, který by policisté měli brát na vědomí, je, že mezi demonstranty, kteří se chovají poklidně, mohou být tak zvaní startéři, kteří mají za cíl právě vyprovokování konfliktu a strhnutí poklidné demonstrace k násilí. Policisté by se těmito lidmi v žádném případě neměli nechat vyprovokovat.

Čírtková (2000) zdůrazňuje, že zasahující policista musí být dobře srozuměn se svým úkolem a musí mít ujasněný svůj vnitřní postoj k tomuto policejnímu úkolu. Pokud tomu tak není, může docházet k nebezpečným excesům v obou směrech (tj. extrémní brutalitě nebo naopak k nečinnosti vůči násilnickým demonstrantům).

Důležitým faktorem je psychický stav zasahujících policistů a demonstrantů. Zejména stres může výrazně zvyšovat konfliktnost v dané situaci. U policistů se dá stresu předcházet vhodným přístupem ze strany vedení (péče o vlastní lidi). Čírtková (2000) zde doporučuje dostatečně policisty informovat o dění, přesně instruovat pro různé varianty vývoje demonstrace, zařídit vhodné zázemí pro policisty s místy k odpočinku a občerstvení.

Klimeš (2006) doporučuje rozlišovat policisty, kteří tvoří kordon, policisty, kteří zatýkají agresivní nebo nebezpečné demonstranty a také policisty, kteří je pak následně vyšetřují. Policisté mohou být delší dobu vystaveni stresové situaci, ve které se potýkají například s urážkami nebo napadáním (zejména se pak jedná o házení předmětů) ze strany demonstrantů. Hrozí zde pocit „nevyřízených účtů“ ze strany policistů vůči davu.

Nejdůležitější zbraní boji proti hromadnému chování, zejména pak agresivnímu chování davu, je podle většiny autorů (Čírtková, 2006) (Macek et.al, 2007) (Matušková et.al, 2005) (Klimeš, 2006) je dobře zvládnutá komunikace s demonstranty.

Podle výše zmíněných autorů by policisté měli zachovávat následující pravidla pro komunikaci s davem:

- Policisté by měli jasně definovat svou roli a užívat oslovení účastníků, které je slušné a zároveň upoutá jejich pozornost. Např.: „dámy a pánové, hovoří k Vám policie“

- Přesně a věcně určit nežádoucí stav, který vznikl jednáním účastníků demonstrace a vyzvat účastníky demonstrace k zastavení nežádoucího jednání.
- Stanovit podmínky, zejména pak přesný termín
- Oznámit další postup policie v případě nevyplnění výzvy

Důležité je, aby účastníci byli informováni o postupu policie a nebyli nikterak překvapeni jejím počínáním. Právě pocity, že policie „jedná nefér“, nebo v horším případě „už jdou na nás“, mohou být spouštěcím prvkem hromadného chování a vedou ke zvýšení konfliktního potenciálu.

Čírtková (2006) uvádí, že je také důležité věnovat pozornost následujícím znakům, které mohou signalizovat zvýšení konfliktního potenciálu:

- Neochota komunikovat (před akcí i během akce)
- Vybičování emocí rytmizačními rituály
- Shromáždění či pochody kolem míst s tradicí (např. Národní třída)
- Seskupování rizikových a nápadných osob z řad demonstrantů
- Místa, kde jsou policisté odděleni od demonstrantů (ploty, zdi, hradby)

V praxi zvládnutí demonstrací a usměrňování rizikových faktorů se také velice dobře osvědčil antikonfliktní tým, jehož hlavním úkolem je komunikovat s účastníky demonstrace, upozorňovat případné problémové skupiny na postupy policie a snažit se vyvarovat vyhrocených situací. (Macek et.al, 2007)

Podle Výrosta (2009) může v těchto situacích hrát velkou roli také prvek deindividualizace, který se objevuje na obou stranách, jak u demonstrantů, kde je deindividualizace způsobená zejména velkým počtem jedinců a pocitem patření do davu a prvků kryjících obličej, tak u policistů, kde pocit deindividualizace zvyšuje zejména užití prvků, které kryjí obličej, a štítů. Série experimentů od slavného experimentu P. G.

Zimbarda – Skupina čtyř vysokoškoláček měla dávat šoky ženě, která se účastní experimentu s učením. Polovina žen měla na sobě laboratorní pláště a kapuci, což vedlo k deindividualizaci. Experimentátor je neoslovoval a hovořil k nim pouze jako ke skupině. Ženy ve druhé skupině si ponechali své civilní oblečení, jmenovky a byli si navzájem představeny. Před každou ženou bylo tlačítko, kterým měla dát elektrický šok ženě když udělá chybu. Výsledky ukázaly, že ženy, které byly deindividualizovány dávaly dvakrát více šoků, než ženy, které si zachovaly svou identitu. Tato studie prokázala, že deindividualizace snižuje strach z případných trestů za nevhodné postupy (Atkinson, 2003).

Ve spojitosti s policejními uniformami upozorňuje Mezníková (2006), na významný fakt „řeči barev“, která působí na emotivitu. Autorka uvádí, že pro zabránění zvyšování emotivity je vhodné užívání neutrálních barev např. šedých. Oproti tomu Policie ČR užívá černé obleky se žlutými prvky, což je stejná kombinace jakou v přírodě užívají nebezpečná zvířata. Tento fakt může dle Mezníkové (2006) dále provokovat agresi.

2.4.3 Divácké násilí

Divácké násilí představuje velký problém, jak z pohledu pořadatelů sportovních utkání, umírněných fanoušků, kteří si přišli vychutnat sportovní zápas, tak z pohledu policie. Čírtková (2006) uvádí, že nejproblémovějšími diváky jsou ti, kteří sledují sporty s vysokým podílem agresivity. Proti této tezi do jisté míry vystupuje Mikšík (2005) který za nejproblémovější pokládá zejména fanoušky fotbalu a hokeje. Svou tezi vysvětluje zejména tím, že tyto sporty nekladou vysokou náročnost na diváka, ten velmi jednoduše porozumí pravidlům, ví, co se musí stát, aby jeho strana skórovala, a přitom je v těchto sportech obsažen samotný aspekt agrese, který se do jisté míry přenáší i na diváky. Z tohoto pohledu je zvláště důležité chování sportovců během utkání. Mikšík (2005) uvádí jako důležitý fakt napodobování fanoušků sportovních hrdinů (*To mohu potvrdit i z osobní zkušenosti, kdy při fotbale na dětském táboře vybídl jeden svěřenec jiného: „Pošli tam Zidanovku!“ a ten, místo slavné Zidanovy kličky, srazil protihráče hlavou*). Proto je velice důležité dobré zvládnutí zápasu ze strany rozhodčích.

Mareš (2004) ve své knize upozorňuje na nutnost rozlišovat mezi účastníky sportovních utkání. Uvádí následující kategorie:

- Sportovní diváci
- Sportovní fanoušci
- Hooligans (Česky často označováni jako chuligáni)

Přičemž hooligans jsou nejvíce konfliktní skupinou, ale zato početně nejmenší s nízkou propustností do dané skupiny. Situačně však mohou mít velký vliv na společným prožíváním homogenizovaný dav sportovních fanoušků, které mohou svým jednáním podněcovat k agresivním reakcím. Proto je nutné tyto extremistické skupiny s agresivními sklony co nejdříve odhalit, a zajistit tak snížení konfliktního potenciálu davu.

Macek (2007) zdůrazňuje roli hlasatele, který může vystupovat v roli vůdce sportovního publika a svým komentováním zápasu snižovat psychické napětí v publiku. Podobnou roli může zastávat i pořadatel, který je v bezprostředním kontaktu s diváky. Jeho nevýhodou pak může být, že se stává součástí hlediště. O roli hlasatele hovoří rovněž Slepíčka (1990) který ve svém výzkumu prokázal vliv hlasatelů na sportovní diváky.

Oproti demonstraci zde může být pozorován trend primitivního sociálního chování u sportovních fanoušků, jak je popsán výše. Hrozí zde také nebezpečí, že toto spontánní nákaza poslouží jako první fáze před erupcí impulzivního chování. Která pak má velmi vážné následky.

2.4.4 Masové hudební produkce

Hudba sama o sobě není modulátorem (katalyzátorem) hromadného chování, ale může tak za určitých okolností působit. Její účinky disinhibice primitivního sociálního chování, zejména rytmem, jsou známy již od nejstarších společenství a jsou přítomny takřka ve všech kulturách (Mikšík, 2005). Hudba může dobře posloužit jako modulátor emocionální nákazy, zejména pak hymny, vojenské pochody a ideologické písně vyvolávají silnou emotivní odezvu, která může mít agresivní povahu.

Z policejního hlediska je v tomto smyslu nejzajímavější zejména „moderní“ hudba a její posluchači. Ta působí svým hudebním a často i vizuálním mocným dojmem na emotivitu posluchačů.

Nejdiskutovanějšími masovými produkcemi jsou technoparty, ať již se jedná o „clubbery“, nebo o tzv. „Free parties“. Tyto akce bývají často spojovány s užíváním lehkých drog, zejména pak halucinogenů a kanabinoidů. (Macek, a další, 2007) dává jasné doporučení sledovat internetové stránky vyznavačů techna, ze kterých se mohou dozvědět o připravovaných akcích (zejména pak stránky <http://www.freetekno.cz/>).

Organizačně je velkým problémem zejména fakt, že organizátoři „Free parties“ místo konání často zveřejňují až v den začátku samotné akce, což může z organizačního hlediska představovat pro policii problém.

3. Cíl a úkoly práce

Hlavním cílem této práce je zjistit názory a znalosti příslušníků Policie ČR na území hlavního města Prahy o problematice psychologického pozadí hromadných akcí, kterých se účastní větší množství osob.

Pro naplnění hlavního cíle této práce jsou stanoveny následující úkoly a metody:

- Shromáždit dostupné prameny a provést jejich rešerši.
- Připravit témata řízeného rozhovoru pro příslušníky Policie ČR
- Vytvořit strukturovaný dotazník pro dotazníkové šetření názorů a znalostí příslušníků Policie ČR.
- Sebrat data u policistů různých postavení a funkcí za účelem zjištění kvalitativních informací
- Provést analýzu řízených rozhovorů a dotazníkového šetření.

4. Metodika práce

4.1 Popis sledovaného/výzkumného souboru

Tato práce je zaměřena na zjištění názorů a znalostí příslušníků Policie ČR na území hlavního města Prahy o problematice psychologického pozadí hromadných akcí, kterých se účastní větší množství osob. Objektem zájmu této práce jsou příslušníci Policie ČR na území hlavního města Prahy, kteří se dostávají do styku s hromadnými akcemi, mezi které patří například demonstrace, technoparty, rasistické koncerty, situačně vzniklá uskupení kolem požárů atd. V policejní praxi se s touto situací setkávají policisté ze skoro všech oddělení a útvarů. V této práci byli pro účely výzkumu vybráni příslušníci Speciální pořádkové jednotky, která se úzce specializuje právě na problematiku hromadných akcí. Dále byla vybrána dvě oddělení hlídkové služby, jejímž hlavním úkolem je udržovat bezpečnost v ulicích a dělat namátkové kontroly. Oddělení hlídkové služby se daných hromadných akcí také účastní jako pomocná síla. Jako další bylo vybráno oddělení místní policie, jejichž příslušníci mají za úkol zejména udržování veřejného pořádku a prevenci zločinnosti v místě své působnosti, ale také se setkávají s hromadným chováním jak při své praxi, tak jako asistence u větších policejních akcí.

Dotazníkového šetření se účastnili muži i ženy, z čehož 78% byli muži a 22% ženy. Policisté měli z 98% praporčické hodnosti (11% strážmistr, 29% nadstrážmistr, 27% podpraporčík, 29% praporčík, 2% nadpraporčík) dotazníkového šetření se zúčastnil pouze jeden důstojník.

4.2 Použité metody

Jelikož se jedná o výzkum sociologického charakteru, byl zvolen kvalitativní přístup, který v sobě obsahuje metody řízeného rozhovoru a dotazování pomocí strukturovaného dotazníku, přičemž obě dvě metody byly užity v návaznosti po sobě, jak popisuje Hendl (2005).

4.2.1 Dotazníkové šetření

Jedním z úkolů této práce bylo získat data pomocí strukturovaného dotazníku, která by doplnila data získaná řízenými rozhovory. Pro účel tohoto dotazování bohužel nebyl nalezen příslušný standardizovaný dotazník, který by již byl použit. Bylo proto nutné vytvořit vlastní dotazník jedinečný pro tento výzkum.

Dotazník obsahoval tvrdá data, ve formě osobních údajů a zkušeností, a měkká data, která představovala názory a znalosti policistů. Otázky do dotazníku byly zvoleny na základě řízených rozhovorů a týkaly se především sporných či extrémních a často diskutovaných názorů.

Po dokončení dotazníku byl proveden pilotní test dotazníku se čtyřmi policisty ve službě, kteří byli osloveni v rámci řízených rozhovorů pro tvorbu dotazníku (viz níže). Výsledky pilotního testu nejsou obsaženy v celkových výsledcích. Pilotní test ukázal, že vyplnění dotazníku zabralo cca 10-15 minut. Dotazník byl podle připomínek upraven do konečné podoby (Příloha 1).

4.2.2 Šetření pomocí řízených rozhovorů

Pro tvorbu dotazníku bylo užito dat získaných z řízených rozhovorů s lidmi, kteří mají praktické či teoretické zkušenosti s problematikou hromadných akcí. V průběhu řízených rozhovorů byly pořizovány záznamy pomocí psacích potřeb, v některých případech pomocí notebooku.

Vzhledem k zaměření výzkumu na Polici ČR bylo osloveno pět policistů, se kterými byl veden řízený rozhovor. Po řadě telefonátů s místními odděleními se podařilo získat kontakt na významného odborníka, kterým byl Plk. Mgr. Bc. Ladislav Bříza z Krajského ředitelství policie hlavního města Prahy s praktickými zkušenostmi s velením a organizací hromadných akcí. Po předchozí telefonické dohodě, byl proveden řízený rozhovor, zejména se jednalo o otázky organizace a byly diskutovány i praktické problémy, které se mohou vyskytnout při těchto akcích.

Další členové policejního sboru, kteří absolvovali řízený rozhovor, byli muži s pracovní zkušeností od tří do sedmi let, tři z nich sloužili na místních odděleních, jeden pak u oddělení hlídkové policie na území hlavního města Prahy. Na tři policisty se podařilo získat kontakt a doporučení od přátel a rodiny, jeden z policistů byl přímo z osob, se kterými se dlouhodobě stýkám. V řízeném rozhovoru policisté odpovídali a diskutovali zejména tyto otázky:

- Jakých hromadných akcí jste se účastnil?
- Jak tyto akce probíhaly?
- Jak tyto akce hodnotíte?
- Jak hodnotíte práci Antikonfliktního týmu, vodních děl, jízdního a kynologického oddělení a práci SPJ (speciální pořádková jednotka) na těchto akcích?
- Jak jste byl na tyto akce školen, popřípadě před nimi instruován?
- Jak hodnotíte zajištění akce policejním velením?
- Co by policie měla dělat, aby tyto akce byly lépe zajištěny?
- Dále byly volně diskutovány obecné problémy a práce policie.

Osloven byl také jeden bývalý policista pan Petr s devítiletou praxí u policie ČR, který již dva roky povolání policisty nevykonává. Kontakt na tohoto bývalého policistu se podařilo získat od jeho současného zaměstnavatele, kterému jsem zmínil zaměření bakalářské práce. S panem Petrem byly diskutovány stejné otázky, jako s policisty ve službě. Navíc díky dlouhodobé pracovní zkušenosti se diskutoval historický vývoj přístupů, vybavení a velení Policie ČR se zaměřením na hromadné akce.

Dalšími oslovenými byli dva příslušníci undergroundové subkultury se zkušeností s hromadnými akcemi z více zemí Evropy.

Prvním z nich byla slečna Pavlína, ve věku dvaceti tři let, krátkodobě přebývající v Paříži a na jihovýchodě Francie. Slečna Pavlína je dlouhodobou sympatizantkou se známým projektem squat Milada, účastnice četných proti-systémových demonstrací, akcí za legalizaci lehkých drog a účastnicí technoparty. Slečnu Pavlínu lze označit za proti-systémovou aktivistku sympatizující s anarchistickými ideály. Slečnu Pavlínu znám ze střední školy a od ní se podařilo získat kontakt a doporučení na dalšího osloveného.

Jednalo se o pana Robina ve věku dvaceti pěti let, dlouhodobě žijícího ve Francii, v Paříži. Pan Robin se aktivně účastnil více než deseti demonstrací a pochodů na území obou států, četných techno party a dále známé akce Czech tec 2005, kde byl dle svých slov napaden policistou. Ze známých akcí v zahraničí se účastnil především studentských nepokojů v Paříži. Několikrát se účastnil střetu s policií a byly proti němu užity četné donucovací prostředky. Pan Robin by se dal označit za příslušníka extrémní levice sympatizujícího s komunistickými a bolševickými ideály.

S oběma aktivisty byly diskutovány postupy a přístup policie na území obou států, porovnání těchto postupů a přístupů, praktická zkušenost s policejními prostředky - zejména vodními děly, AKT (Antikonfliktní tým) a slzotvornými prostředky.

Jako poslední byl osloven zkušený psycholog PhDr. Jeroným Klimeš Ph.D., který učil na střední policejní škole a o problematice hromadných akcí se vyjadřoval v četných článcích a rozhovorech. Diskutovány byly zejména zkušenosti s policisty, názory na celkovou problematiku a praktické otázky ohledně dotazníkového šetření.

Podklady z těchto rozhovorů, zejména extrémní názory a konstatované problémy, posloužily pro konstrukci dotazníku (Příloha 1), který měl převážnou část uzavřených odpovědí týkajících se názorů a znalostí příslušníků Policie ČR na problematiku spojenou s hromadným chováním.

Na základě průběžných výsledků byli v průběhu dotazníkového šetření oslovováni další policisté z navštívených stanic, se kterými byly konzultovány názory a zkušenosti s hromadnými akcemi pomocí řízeného rozhovoru. Mezi oslovenými bylo cca deset policistů praporčických hodností z místních oddělení, jeden důstojník z místního oddělení, dva členové oddělení hlídkové služby s praporčickou hodností a člen SPJ s praporčickou hodností.

Po dokončení dotazníkového šetření byly výsledky konzultovány se dvěma policisty z místních oddělení, kteří se účastnili úvodního rozhovoru. Dále s panem Petrem a s policistou praporčické hodnosti, který se účastnil dotazníkového šetření.

4.2.3 Etické podmínky sběru dat

Jako každý výzkum i tento by měl mít stanovena etická pravidla, neboť ač se jedná o anonymní dotazník, lidé v něm uvádějí osobní údaje a svá osobní stanoviska a přesvědčení. Navíc podle některých položek tohoto dotazníku by hypoteticky bylo možné dohledat některé konkrétní osoby. Účastníci výzkumu byli o těchto podmínkách informováni u předávání dotazníku (popřípadě byla informována osoba přebírající dotazníky) či při řízeném rozhovoru a částečně i z titulní strany dotazníku:

1. Všichni účastníci výzkumu budou informováni, o tom, čeho se výzkum týká.
2. Všichni účastníci výzkumu budou informováni, o tom, jak bude zacházeno s daty z výzkumu.
3. Všichni účastníci výzkumu vyplnili dotazník dobrovolně a nebyl na ně vyvíjený žádný nátlak, aby se výzkumu zúčastnili.
4. Všichni účastníci výzkumu mají právo na anonymitu a soukromí zmíněných informací.
5. Vyplněné dotazníky budou po dokončení a obhajobě práce skartovány.
6. Všichni policisté, s nimiž byly vedeny rozhovory a jejichž názory budou ve výzkumu prezentovány, budou označováni jako „policisté ve službě“, aby byla plně zachována jejich anonymita.

4.2.4 Časový rozvrh sběru dat

Pro sběr dat k této práci byly vyhrazeny tři týdny na přelomu července a srpna 2010. Řízené rozhovory byly výrazně časově náročné. Dotazníkové šetření zabralo zhruba první týden měsíce srpna a převedení dotazníků do digitální formy několik dalších dnů. Dotazníky byly odpoledne dodány na příslušné pracoviště Policie ČR a následujícího dne

vybrány, ať již vyplněné nebo prázdné. Pokud to bylo možné, byla snaha se na policejních stanicích zdržet a provádět další sběr dat pomocí řízených rozhovorů.

4.3 Podmínky sběru dat

Výzkum byl prováděn na vytížených pracovištích Policie České Republiky a z toho důvodu bylo na některých stanicích náročné přesvědčit policisty ke spolupráci. Přístup na jiných stanicích byl naopak velmi ochotný. Pro sběr dat bylo náhodně zvoleno deset stanic místního oddělení Policie ČR rozprostřených na území hlavního města Prahy, dvě stanice oddělení hlídkové služby Policie ČR, jedno oddělení služby Kriminální policie a Speciální pořádková jednotka. Sběr dat se bohužel nepodařil provést na třech pracovištích kvůli nespolečnosti z důvodu velkého pracovního vytížení. Dalším problémem byla často nízká návratnost dotazníků. Z celkového počtu sto deseti rozdaných dotazníků se vrátilo šedesát sedm vyplněných, z toho tři bez osobních údajů, pět s chybně vyplněnou, nebo nevyplněnou tabulkou týkající se konfliktního potenciálu a dva s chybně vyplněnou porovnávací tabulkou. Je nutné zmínit, že bylo čistě na ochotě a svobodné vůli policistů, zda budou dotazníky vyplňovat a zda si na to vyhradí čas.

Na některých odděleních se zájem o policejní práci setkal velkým nadšením a podporou ze strany jak příslušníků, tak i velitelů, kteří neváhali poskytovat rozhovory (viz oddíl 4.2.2).

4.4 Analýza dat

Po sběru dat z dotazníkového šetření se podařilo získat velké množství hrubých dat, které bylo třeba dále zpracovávat. Důležitou otázkou bylo, co udělat s nejasnými odpověďmi a s nevyplněnými kolonkami u otázek, popřípadě jak naložit s daty, kdy se respondentovi nepodařilo plně pochopit zadání otázky (viz 4.3). Pro tento účel bylo přistupováno ke každé otázce podle jiného principu a tak zatímco u tabulek s řazením podle příjemnosti a nepříjemnosti byl nahrazen maximálně jeden chybící údaj (pomocí dopočtu), u otázek týkajících se konfliktního potenciálu byla při zakroužkování dvou odpovědí počítána ta, na jejíž členy se podle teorie podnět vztahoval. V případě chybějících údajů nebo chyb vážného charakteru v tabulkách byla pole označena za chybějící a z budoucích výpočtů vyňata. Po této úpravě dotazníků byly tři označeny chybné. Všechny dotazníky po dočištění byly převedeny do počítače pro následné zpracování pomocí MS Excel. Po

rozboru dotazníků byli opět osloveni někteří příslušníci Policie ČR a byl s nimi proveden řízený rozhovor týkající se sebraných dat. Díky jednání s policisty při dotazníkovém šetření bylo zjištěno velké množství faktů z policejní praxe metodou řízeného rozhovoru. Fakta budou rovněž prezentována v oddíle s výsledky jako doplnění dotazníkového šetření.

5. Výsledky a diskuze

Tato práce je zaměřena na výzkum dlouhodobé připravenosti Policie české republiky na území hlavního města Prahy. Jejím hlavním cílem je zjistit názory a znalosti příslušníků Policie ČR ohledně problematiky zvládnutí hromadných akcí. Na základě řízených rozhovorů s příslušníky Policie ČR se podařilo získat podněty ke tvorbě dotazníku. Během řízených rozhovorů byla diskutována především tato témata:

1. Názory na znalosti a vzdělání policistů
2. Názory na komunikaci s účastníky hromadných akcí
3. Názory na působení Antikonfliktního týmu
4. Názory na zajišťování akcí ze strany velení
5. Názory na razanci zásahů proti demonstrantům a fanouškům
6. Problematika vybavenosti policistů
7. Problematika sportovních fanoušků

Témata byla následně doplněna výsledky dotazníkového šetření a výsledky obou šetření budou prezentovány společně.

5.1 Názory na znalosti a vzdělání policistů

Policisté, kteří se zúčastnili výzkumu pro tuto práci, průměrně uvedli, že byli odborně vzděláváni pro práci policisty po dobu přibližně 13 měsíců, nejčastější odpověď zněla, že jejich odborná příprava pro výkon práce policisty činila 12 měsíců. Jejich nejvyšší dosažené vzdělání bylo nejčastěji středoškolské (přibližně 82%)(Graf 1).

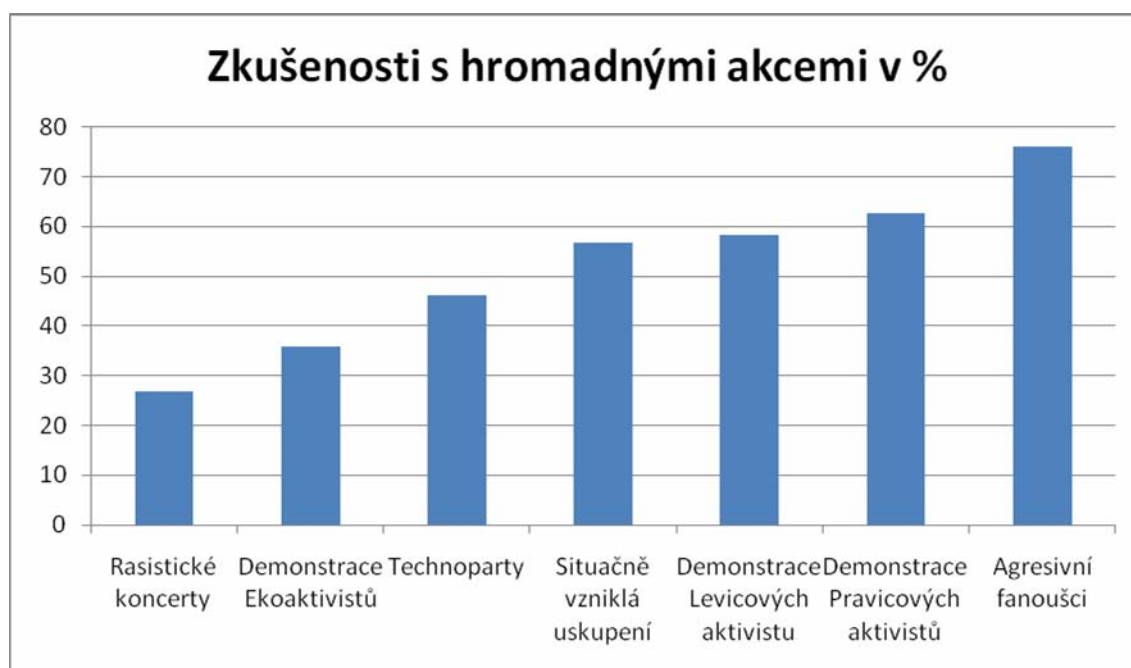

Graf 1: Uvedené vzdělání v testované skupině

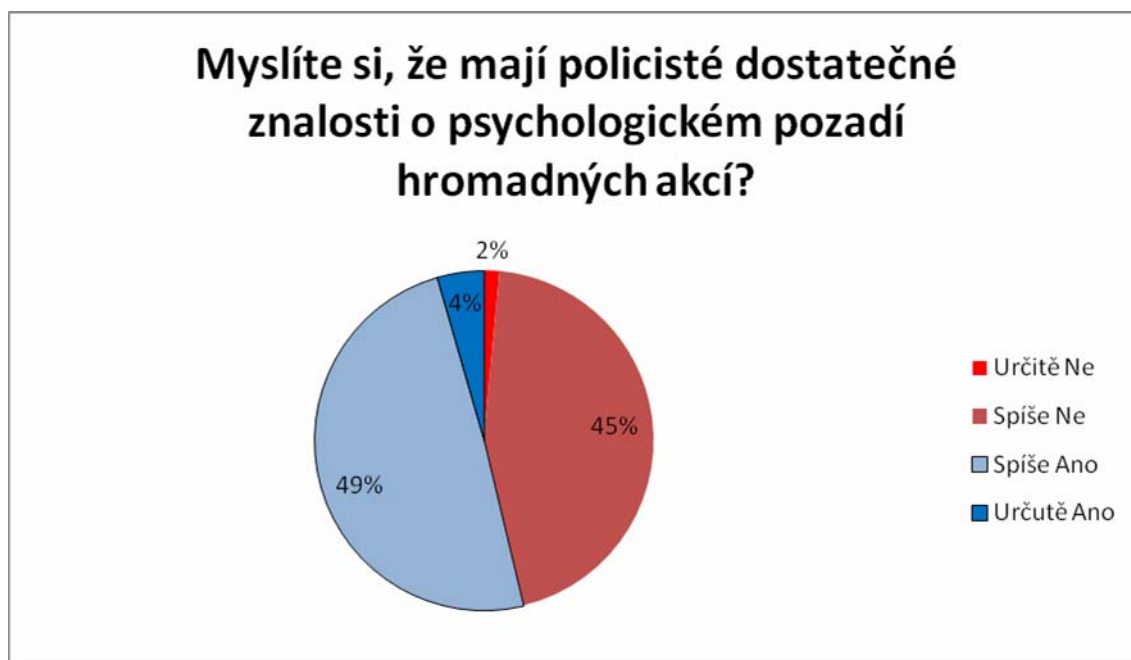
Je nutné zmínit, že při rozhovorech s pracovníky policie mi bylo často zdůrazňováno, že policista se nejvíce naučí ve službě. To, že praxe je velmi důležitá, je nesporné a s velkým množstvím situací se policista skutečně setká až při praxi, ovšem praktické zkušenosti se často vztahují pouze na praktické záležitosti a specifické teoretické záležitosti, se kterými se policisté setkávají častěji. I když každý z tázaných policistů uvedl alespoň jednu hromadnou situaci, se kterou se setkal, a žádný z policistů nenapsal, že by se za rok ani jednou nesetkal s takovou situací, četnost těchto styků nebyla tak vysoká. Vyjma SPJ, v jejímž popisu práce jsou právě hromadné akce, uvedli policisté, že se s hromadnými akcemi setkávají v průměru přibližně 11x ročně, přičemž střední hodnotou bylo 10x za rok. Nejvíce policistů se setkalo s agresivními fanoušky (Graf 2), které také označili za jednu ze tří nejproblematictějších skupin vedle neonacistů a anarchistů.

Graf 2 : Tabulka uvádí kolik procent policistů se setkala s danou akcí

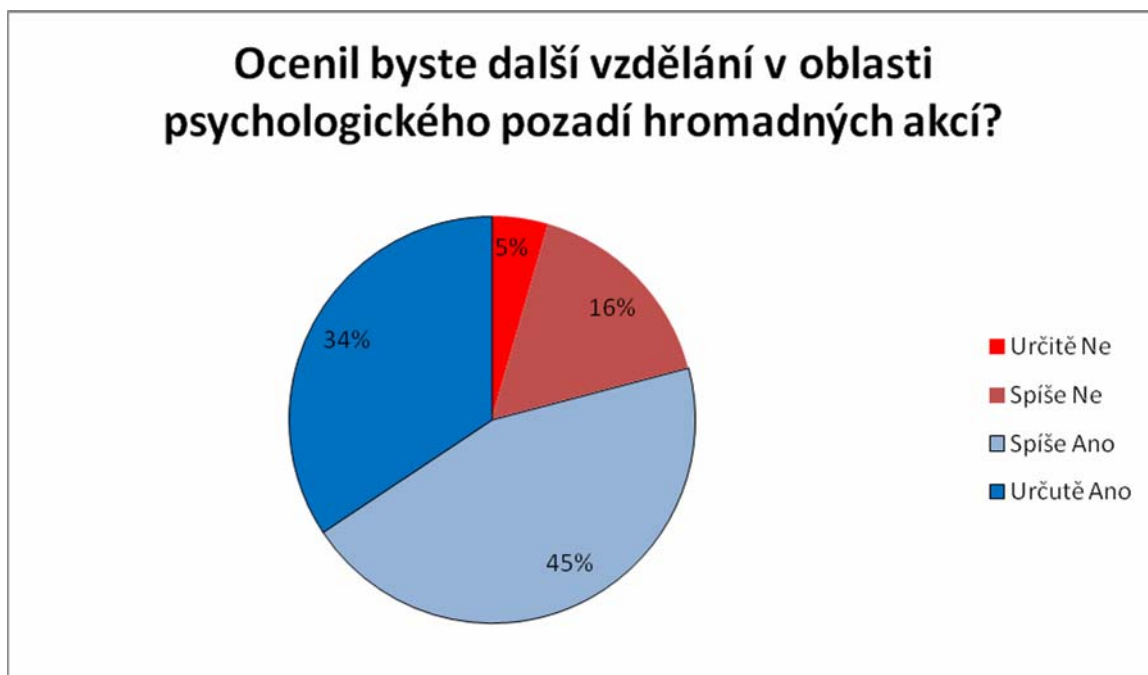

Je diskutabilní, do jaké míry jsou třeba praktické zkušenosti policisty, aby věděl jak se zachovat v hromadných situacích. To je násobeno faktem, že policisté se mohou dostat do situace, v níž se ještě nikdy neocitli a kde muset jednat. Je rovněž diskutabilní, zda se mohou v takové situaci spolehnout pouze na předchozí zkušenosti či selský rozum. Jak ukázala otázka týkající se znalostí policie o psychologickém pozadí hromadných akcí, 47% policistů si myslí, že tyto znalosti nejsou dostatečné (Graf 3 str. 40). To do jisté míry může potvrdovat i otázka týkající se právě vlastního vzdělávání policistů (Graf 4 str. 40), u kterého více než tři čtvrtiny dotázaných potvrdily, že by v tomto ohledu ocenily další vzdělávání.

Graf 3 : Názory policistů na dostatečnost znalostí o psychologickém pozadí hromadných akcí.

Graf 4 : Názory na další vzdělávání v oblasti psychologického pozadí hromadných akcí

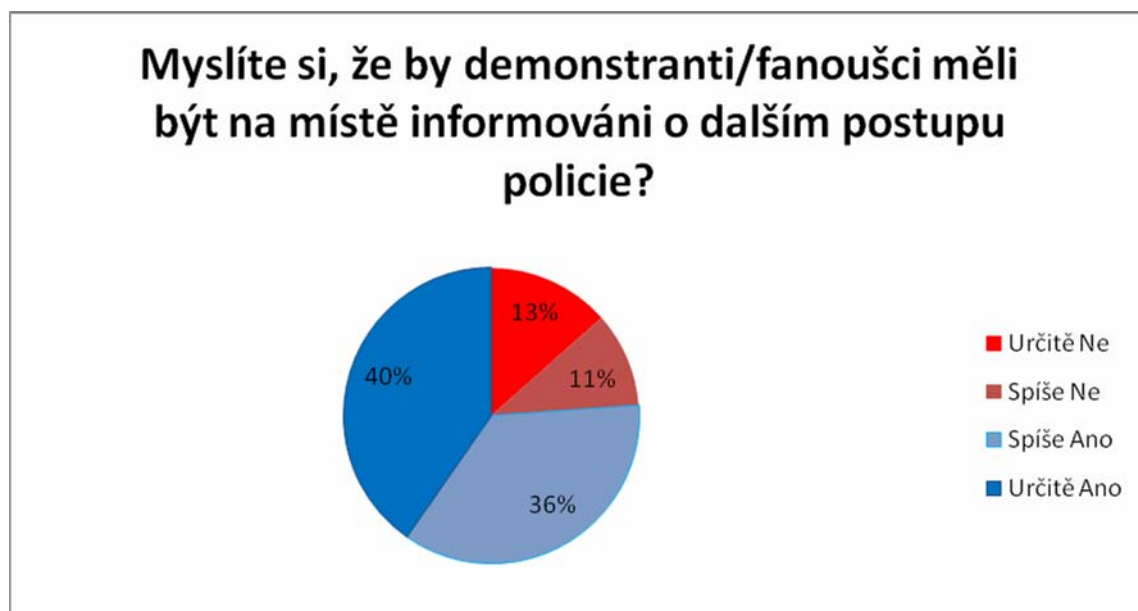
5.2 Názory na komunikaci s účastníky hromadných akcí

Jak je zmíněno v teoretické části a jak hojně zmiňuje literatura, jedním z hlavních a nejdůležitějších nástrojů při hromadných akcích je komunikace s účastníky (Čírtková, 2006). Po zprůměrování na stupnici důležitosti při zvládnání demonstrací se

umístila na druhém místě hned za komunikací s vedením, ale byla mezi ostatními aspekty nejčastěji dávána na první místo. Důležitost tohoto aspektu si uvědomovali i policisté, s nimiž jsem hovořil, a shodovali se na tom, že komunikace je důležitá a pokud se nekomunikuje, je to vážný problém. Důležitost komunikace potvrdil i pan Robin, který zdůraznil: „pokud vím, co se bude dít, cítím se klidněji, nejhorší jsou policejní překvápka“

K problematice informovanosti účastníků hromadných akcí se vztahovalo několik otázek z dotazníku. Policisté měli odpovídat na otázku, zda by demonstranti měli být informováni o dalším postupu policie (Graf 5). Přibližně jedna čtvrtina (24%) dotázaných odpověděla, že ne. Jistě stojí za zmínku, že z těchto 24% by 75% dotázaných ocenilo další vzdělávání v oblasti psychologického pozadí hromadných akcí. Jako zajímavost lze uvést, že ze zmíněných 24% dotazovaných, kteří si myslí, že by účastníci neměli být informováni o postupech policie má, více než 45% vyšší než středoškolské vzdělání, což je relativně velký nadprůměr vzhledem k faktu, že u testované skupiny má vyšší než středoškolské vzdělání pouhých 18%.

Graf 5: Informovanost o postupech policie

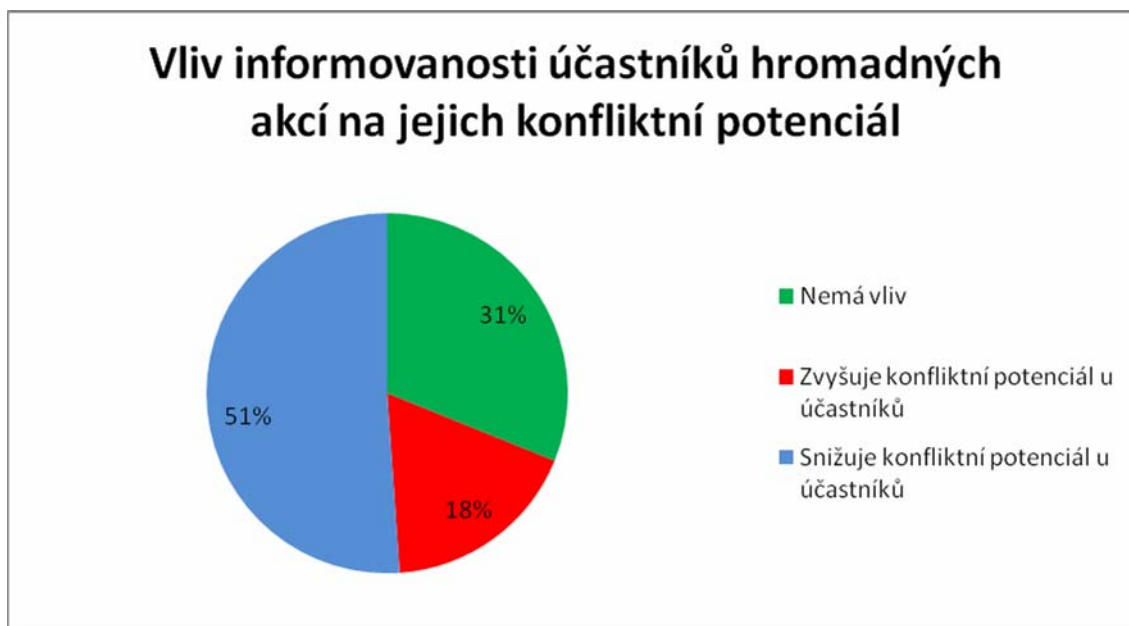

Záporná odpověď na výše zmíněnou otázku je v rozporu s fakty uvedenými v teoretické části (Čírtková 2006) (Klimeš 2006). Neinformovat účastníky o dalších postupech policie lze označit za chybu. Je diskutabilní, zda mohou nastat takové situace, kdy by

informování účastníků bylo kontraproduktivní. Lze přijímat za obecný fakt, že účastníci by měli být dobře informováni.

Při otázkách týkajících se vlivu jednotlivých faktorů na konfliktní potenciál účastníků, odpovědělo 18% dotázaných, že informovanost účastníků hromadných akcí zvyšuje jejich konfliktní potenciál (Graf 6). Tento názor je v rozporu s výše zmíněnou teorií.

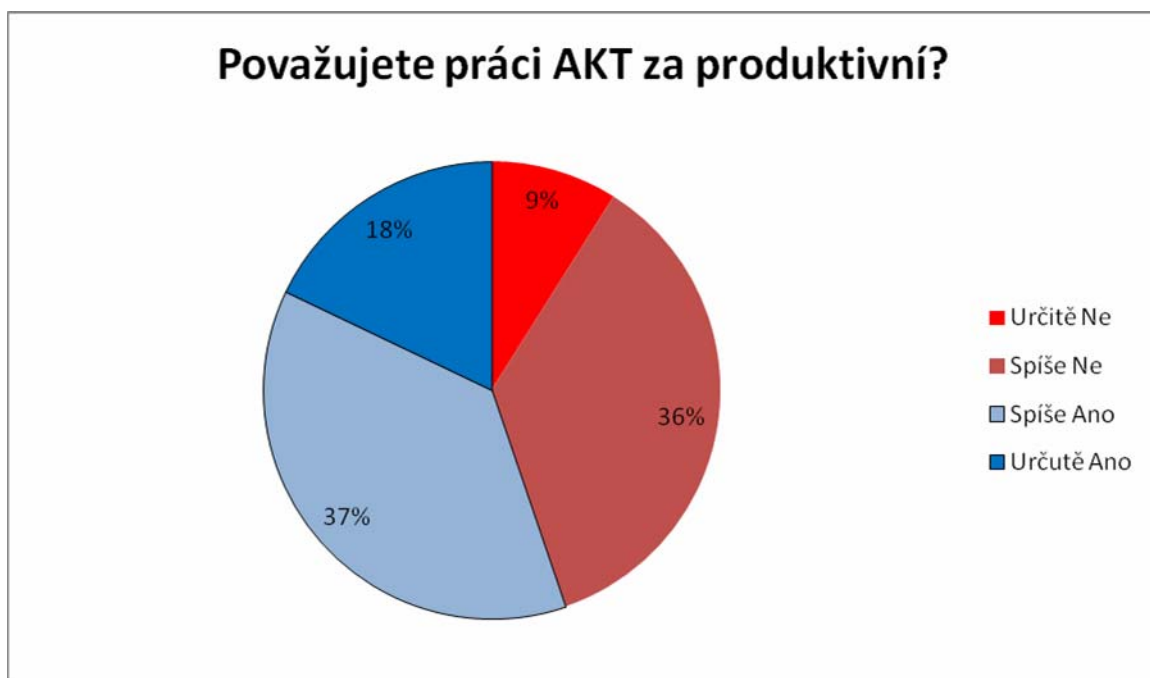
Graf 6 : Vliv informovanosti účastníků hromadných akcí na jejich konfliktní potenciál

5.3 Názory na působení Antikonfliktního týmu

„Párkrát jsem se s nimi setkal, byli to takový klauni, kteří akorát dělali problémy.“ Takto popsal příslušníky Antikonfliktního týmu bývalý policista pan Petr. Je nutné zmínit, že při rozhovorech s policisty před dotazníkovým šetřením se názory na příslušníky AKT značně lišily. I to byl důvod pro zařazení této problematiky do dotazníku. Z výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že 45% policistů nepovažuje práci AKT za produktivní (Graf 7 str. 40).

Graf 7 : Názory na produktivnost AKT

Jeden z policistů ve službě uvedl, že již několikrát zažil situaci, kdy bylo nutno pomoci AKT dostat se z davu. Jejich počínání označil za zbytečnou provokaci lidí (účastníků hromadných akcí), kteří by možná nedělali nic nezákonného. Za provokaci označil, když lidem přijde člověk s vestou označenou nápisy „ANTI-KONFLIKTNÍ TÝM a POLICIE“, a začne jim vykládat o tom, jakým způsobem by teoreticky mohli porušovat zákon.

Jiný z policistů ve službě popisoval práci AKT velmi pozitivně, dle jeho názorů se jedná o školené profesionály, díky kterým se dá dobře předcházet střetům. I literatura popisuje práci AKT pozitivně s dobrou praktickou zkušeností nejen z České republiky (Macek, 2007).

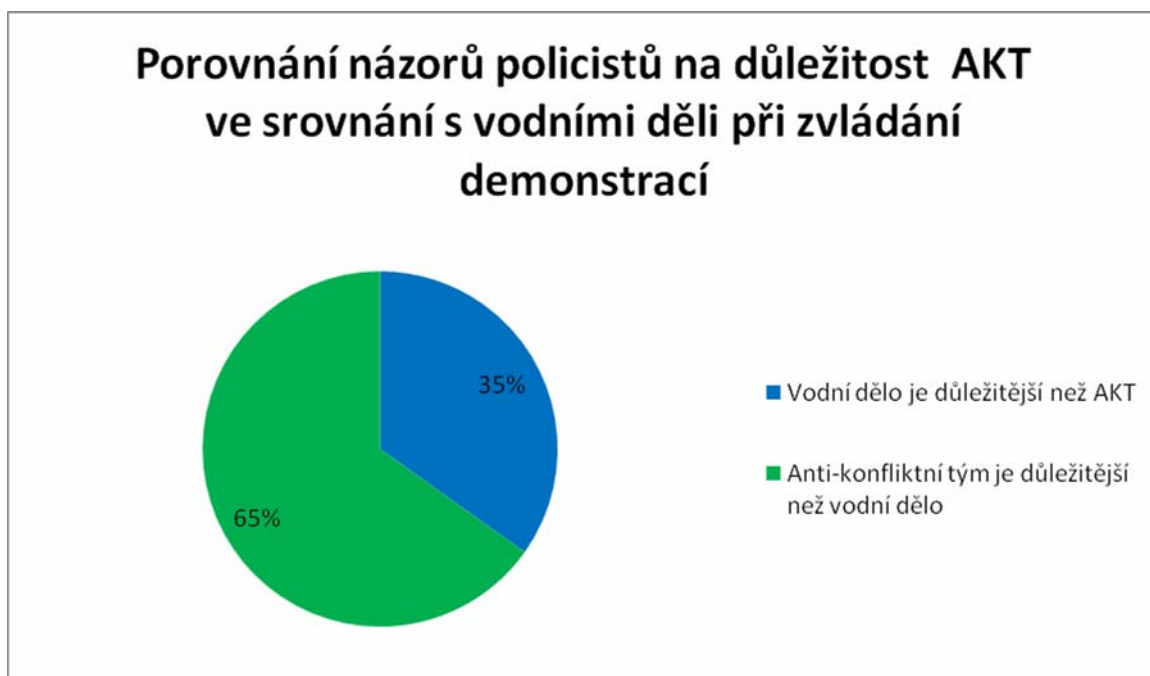
O názorech AKT mohou vypovídat i výsledky srovnání důležitosti jednotlivých faktorů při zvládnání demonstrace (Tabulka 1 str. 44).

Tabulka 1 Důležitost faktorů při zvládnání demonstrace

Nejméně důležité	1	2	3	4	5	6	7	Nejvíce důležité
Přítomnost AKT	17	13	9	14	4	3	6	
Přítomnost Vodních děl	33	11	6	3	5	3	5	
Dostatečná výzbroj a výstroj	1	12	12	6	10	11	14	
Dostatečná znalost chvatů hmatů a bojových umění	5	11	15	10	9	12	4	
Dostatečná komunikace a vyjednávání z účastníky	3	8	5	13	10	12	15	
Dostatečná znalost psychologie hromadného chování	5	6	8	12	13	14	8	
Dostatečná komunikace ze strany policejního velení s policisty	2	5	11	8	15	11	14	

Přítomnost AKT a přítomnost vodních děl byly vzhledem k dalším možnostem označeny jako méně důležité. Pro srovnání je zde uveden graf, který popisuje důležitost vodních děl a AKT při zvládnání demonstrací. (Graf 8)

Graf 8 : Porovnání názoru policistů na důležitost jednotlivých prvků při zvládnání demonstrace

O problematice AKT se jeden z policistů ve službě vyjádřil v tom smyslu, že by jejich práce měla význam, kdyby to byli dobře školení profesionálové a opravdu věděli, co dělají. Dle jeho názoru tomu tak v ČR bohužel není.

5.4 Názory na zajišťování akcí ze strany velení

Velmi důležitým faktorem v policejní praxi je bezesporu dostatečná komunikace ze strany policejního vedení s policisty. Například Macek (2007) popisuje problémy s komunikací vysílačkami jako jeden z hlavních záporů známé akce Czechtek 2005. Policisté jsou si dobře vědomi důležitosti komunikace mezi velením a jednotlivými jednotkami. To shodně potvrdila i většina z nich při rozhovorech.

Policisté často hovořili o velice dobré úrovni této komunikace a někteří jí považovali za samozřejmost. Pro srovnání je zde uveden graf důležitosti komunikace s vedením ve srovnání s přítomností vodních děl při zvládnání demonstrace (Graf 9).

Graf 9 : Popis porovnání názoru policistů na důležitost jednotlivých prvků při zvládnání demonstrace

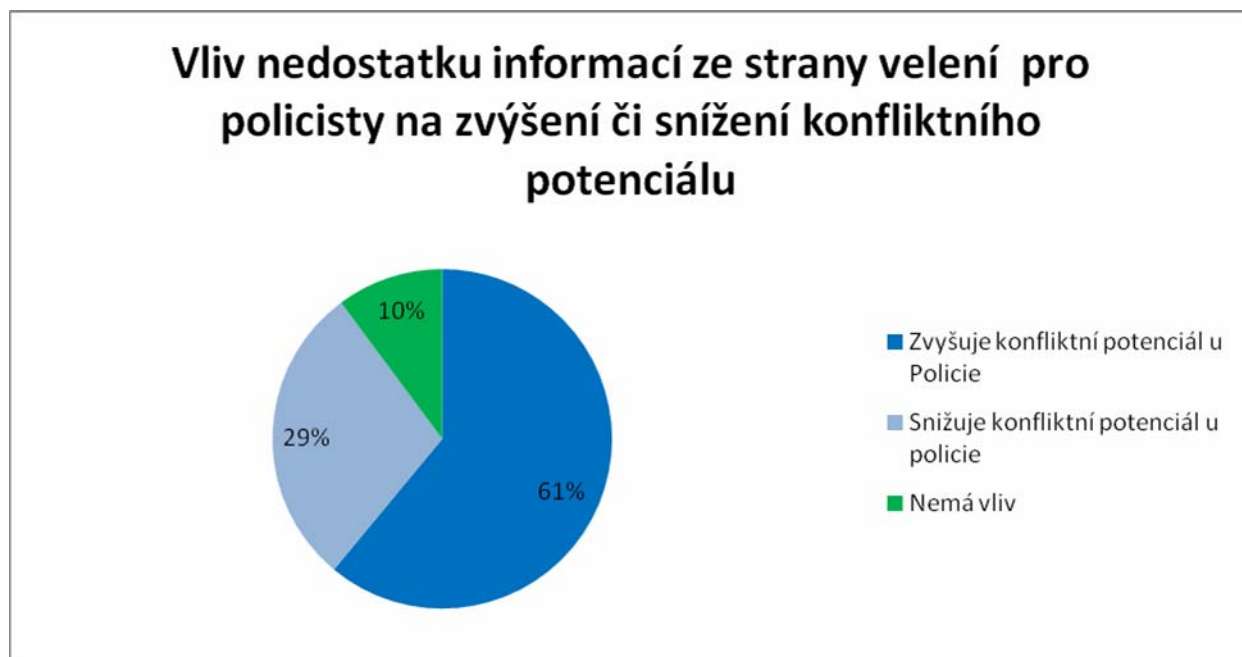

Teorie v tomto smyslu hovoří poměrně jasně, nedostatečná komunikace znamená vždy problémy (Tóth, 2007). V názorech na zvýšení či snížení konfliktního potenciálu u

policistů odpovědělo 61% policistů, že nedostatek komunikace konfliktní potenciál zvyšuje (Graf 10 str. 46)

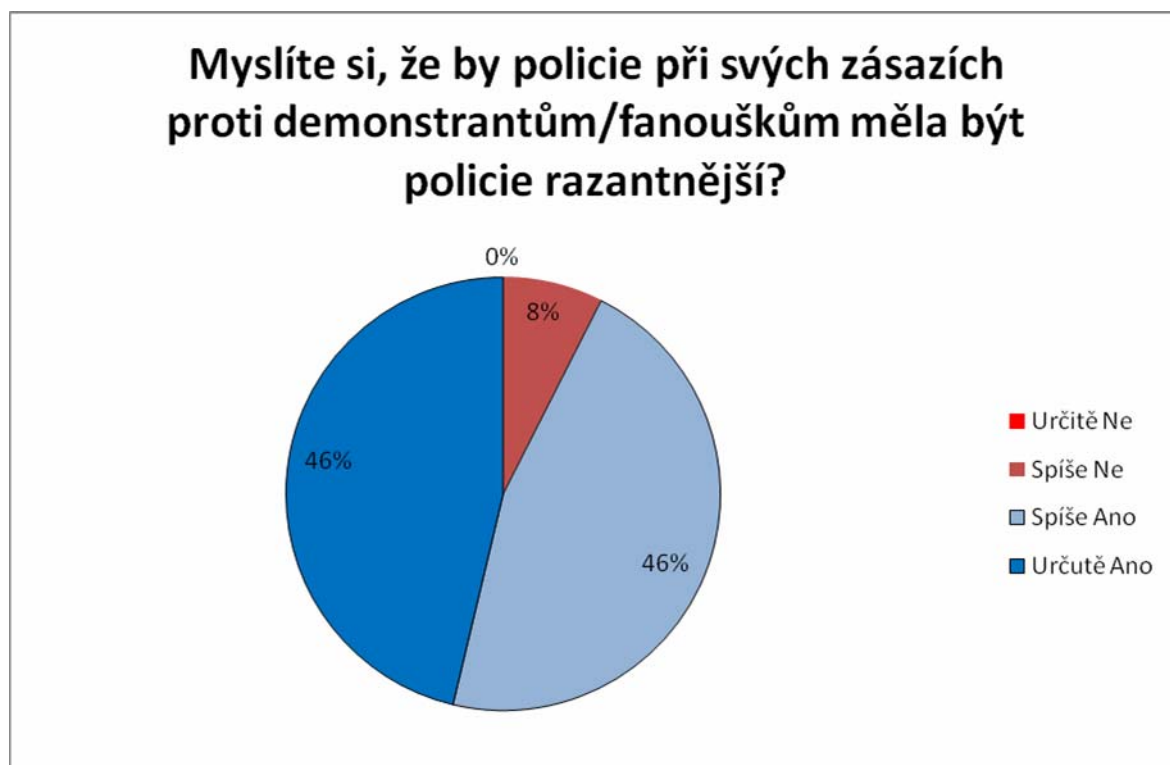
Graf 10 : Vliv nedostatku informací ze strany velení pro policisty na konfliktní potenciál u policistů

5.5 Názory na razanci zásahů proti demonstrantům a fanouškům

Otázka razantnosti při hromadných akcích je velice kontroverzní záležitostí. Většina policistů, se kterými byl na toto téma veden rozhovor před tvorbou dotazníku, měla v této otázce zcela jasno. Během sběru dat zaznívaly dokonce i názory které by se daly označit za extrémní. Jeden policista ve službě dokonce prezentoval názor, že se demonstranti uklidní, až když se jim dá přes hubu. Jiní policisté měli názor umírněnější a někteří se snažili svůj názor hájit například problémy s legislativou, která má za příčinu, že se demonstranti či fanoušci „dost nepoučí“ a příště tedy přijdou znovu. Názor, že by zásahy proti demonstrantům a fanouškům spíše neměly být razantnější, zastává pouze 8% dotázaných. Odpověď, že by určitě neměli být razantnější, se neobjevila ani jednou. (Graf 11 str. 7)

Graf 11 : Názor na razanci policejních zákroků

Jistě stojí za zmínku, že ze zmíněných osmi procent byla zhruba polovina žen. Ženy přitom tvoří méně než čtvrtinu z všech dotazovaných.

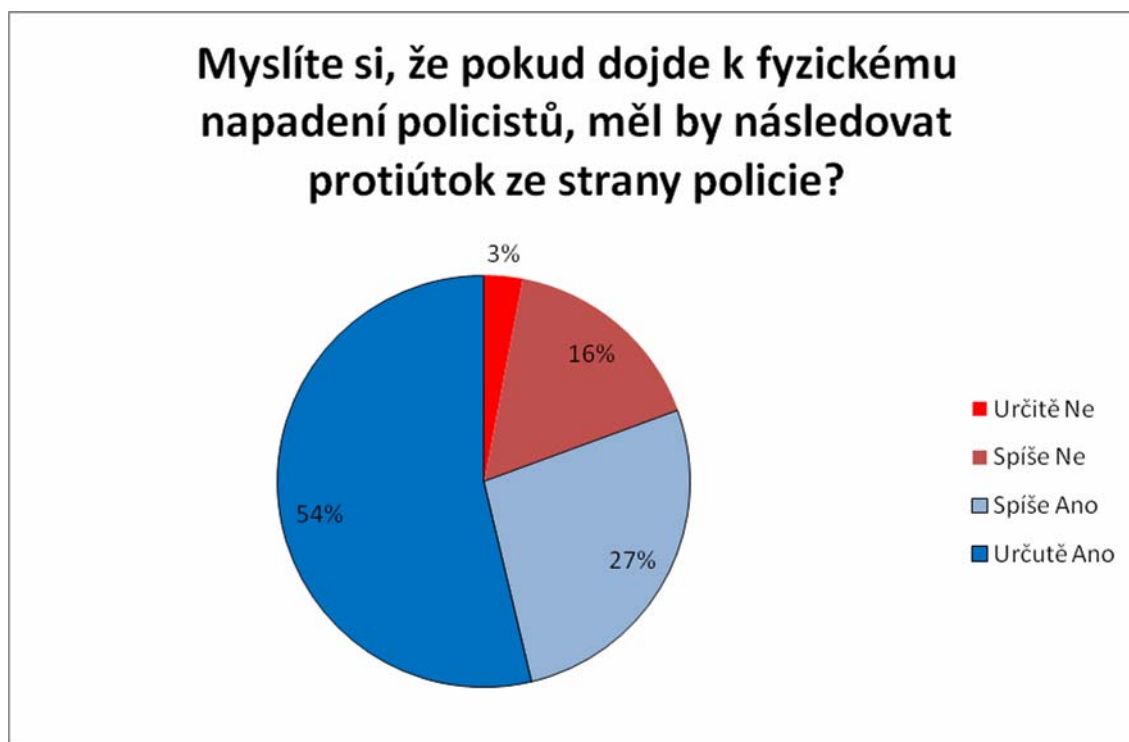
I když se žádná literatura studovaná k této práci nezmiňuje o tom, co by si policisté měli o razanci policejních zásahů myslet (nemluvě o jejich právu na svobodný názor), lze spekulovat o tom, do jaké míry ovlivňuje jednání policistu k účastníkům akcí tohoto druhu fakt, že se s názorem, že by zákroky měly být určitě razantnější, ztotožňuje 46% dotázaných policistů.

Rozporuplnou otázkou, jak se později jevila, byla otázka protiútoku ze strany policie při fyzickém napadení policistů. Rozporuplnost otázky není ani tak v názoru policistů, jako spíše v interpretaci výsledku dotazníkového šetření (Graf 12 str. 48).

Otázka byla naschvál položena se slovem „protiútok“ a ne se slovem „zákrok“. Účelem nebylo nachytat policisty slovíčkařením, ale zjistit, do jaké míry tento rozdíl vnímají. Je samozřejmě diskutabilní co již lze považovat za fyzické napadení a co by po fyzickém napadení mělo následovat.

Policisté by však měli být připraveni i na provokace ze strany demonstrantů, zejména pak startérů, a jak se zmiňuje Čírtková (2006) tyto provokace mohou být do značné míry i fyzické. Policisté by se v žádném případě neměli nechat vyprovokovat.

Graf 12: Otázka protiútoků ze strany policie při fyzickém napadení

K eskalaci konfliktu se také vztahovala další z otázek, ve které respondenti vyjadřovali svůj názor, zda pokud dojde k eskalaci konfliktu až k násilí, jsou na vině vždy demonstranti (Graf 13 str. 49). Na tuto otázku mělo jednoznačný názor pouze 20% dotázaných. Zbýlých 69% dotázaných uvedlo, že spíše ano. Teorie k této problematice říká, že pokud dojde k této eskalaci, jsou na vině všechny zúčastněné strany, zejména demonstranti a policisté jako hlavní aktéři.

Graf 13 : Názory na vinu při eskalaci až k násilí

5.6 Problematika vybavenosti policistů

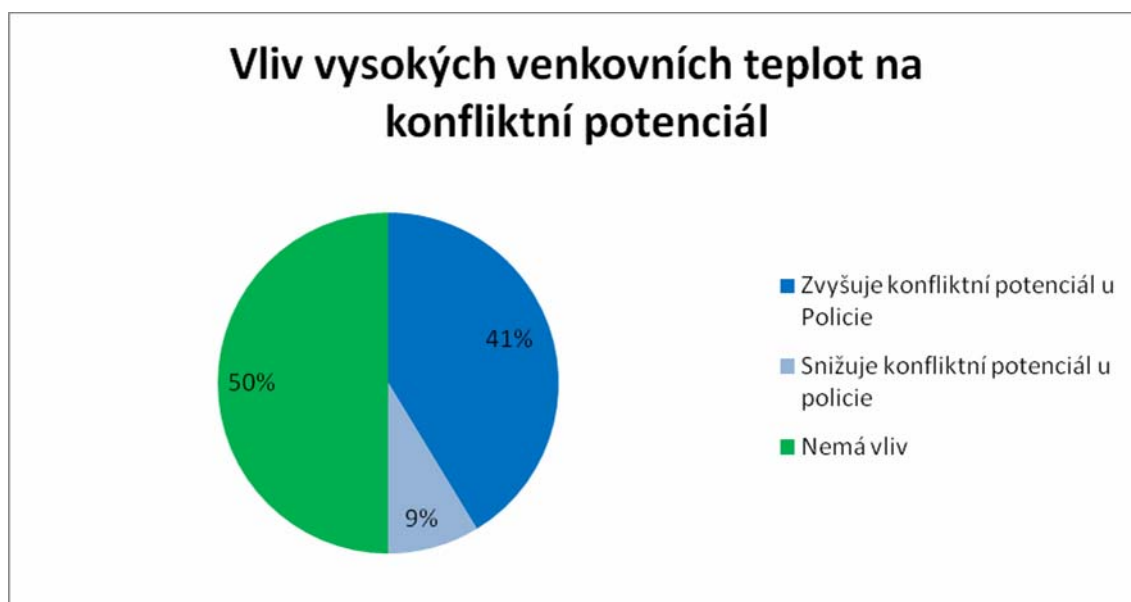
Tato kapitola sem byla zařazena hlavně díky velkému spontánnímu ohlasu a vyjadřování se. Skoro při každém z rozhovorů, který byl v rámci této práce veden, se nějakým způsobem na tuto problematiku narazilo či byla zmíněna. Policisté ve službě si často stěžovali, že si musí některé pomůcky k výkonu služby pořizovat sami nebo že ty, které mají, nejsou dostatečné nebo jsou nepraktické.

Častým ohlasem byla zmínka o vysokých teplotách, na které byla v dotazníku jedna z otázek. Policisté často hovořili o neprodyšných materiálech zejména protiúderových kompletů, ve kterých je za slunečního počasí velmi nepříjemně kvůli vysokým teplotám.

Vliv na zvýšení konfliktního potenciálu za vysokých venkovních teplot potvrdilo 41% policistů, 50% policistů má za to, že venkovní teploty nemají vliv. (Graf 14 str. 50)

Teorie v tomto ohledu hovoří o zátěži, která může mít vliv na zkratkovité jednání, zejména při dlouhodobé expozici.

Graf 14 : Vliv vysokých venkovních teplot na konfliktní potenciál

5.7 Problematika sportovních fanoušků

Jak již bylo zmíněno výše, s tímto druhem hromadných akcí se setkal největší počet dotázaných (76%). Při rozhovorech bylo zarážející, že policisté většinou o tomto fenoménu moc nehovořili, a když, tak mluvili zejména o stání na stadionech, nebo doprovázení fanoušků.

Při dvou delších rozhovorech s policisty ve službě na toto téma byla zmíněna zejména četná preventivní opatření a úspěšné metody zvládnání problematiky sportovních fanoušků hlavně díky boji proti anonymitě způsobené davem. Jeden ze zmíněných policistů hovořil o velmi úspěšném zásahu, kdy při příjezdu autobusu chuligánů při výstupu každého z nich legitimovali. I přes zničený autobus následně po legitimování se zmíněnými chuligány nebyly dále problémy.

Na důležitosti takovýchto řešení se shoduje i teorie, která v tomto ohledu hovoří o pozitivním efektu kontroly prodeje lístků na jméno a následném dohledání případných problémových jedinců.

V rámci dotazníku policisté odpovídali na tři otázky spojené s problematikou sportovních fanoušků. Všechny otázky se týkaly vlivu na konfliktní potenciál u fanoušků. Policisté měli určovat, jaký na něj bude mít vliv nekvalitní výkon rozhodčího,

nerozhodný stav utkání a poslech uvolněné hudby na stadionech (Graf 15, Graf 16, 17 str. 52).

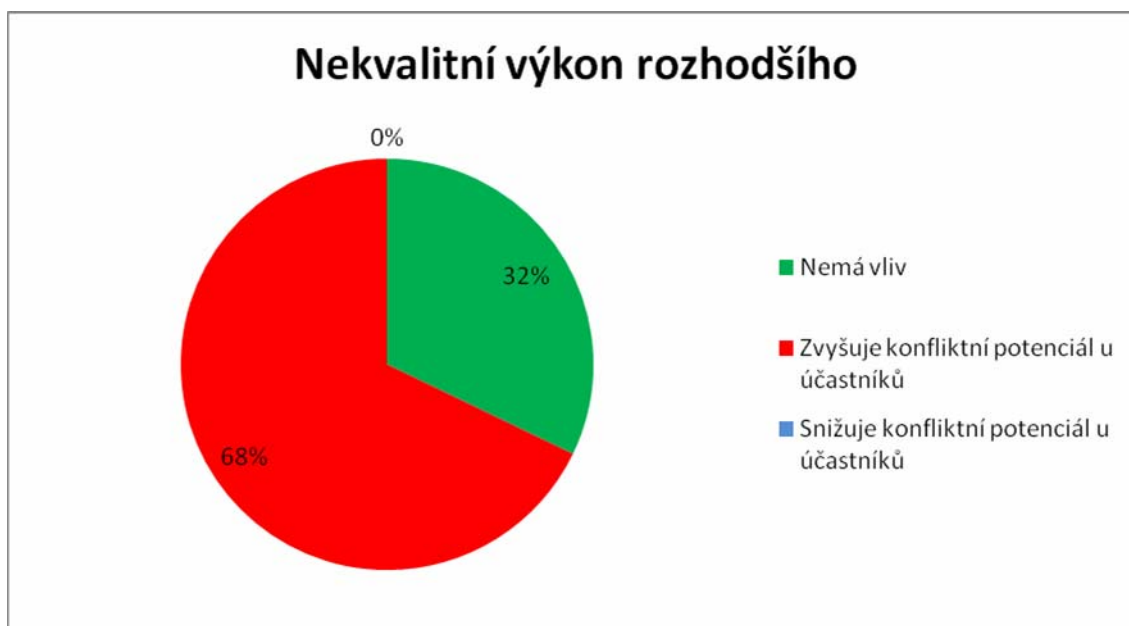
Je zajímavé, že policisté většinou těmto jevům nepřisouvali velký vliv. Za vlivný faktor na zvýšení konfliktního potenciálu pak označili nekvalitní výkon rozhodčího,

Graf 15 : Vliv nerozhodného stavu utkání

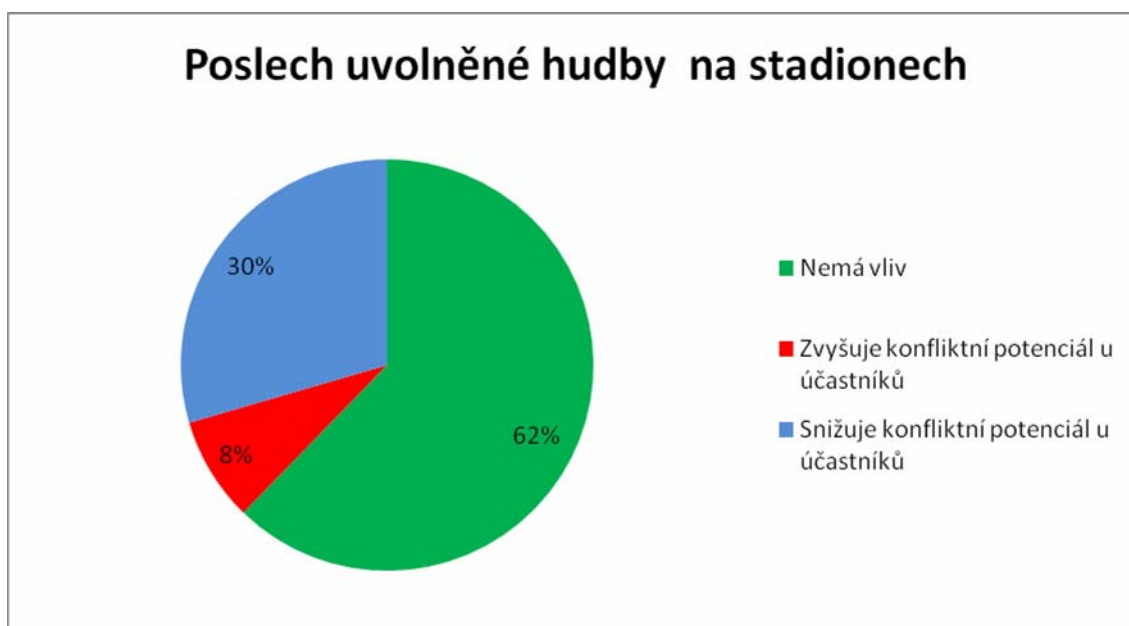
kde se více než dvě třetiny shodli na zvýšení. To je z pohledu výše zmíněné teorie správná odpověď, je však zarážející, že nerozhodný stav utkání jim nepřišel tak významný. Přitom ten by teoreticky měl mít také vliv na zvýšení, neboť „když se to nerozhodlo na trávě, rozhodne se to pak“.

Graf 16 :Vliv Nekvalitního výkonu rozhodčího

Poslechu uvolněné hudby na stadionech respondenti připisují také spíše nízký vliv, když už ale volí mezi zvýšením a snížením, tak spíše správně. Z teorie vyplývá, že nebezpečí sportovních utkání vzhledem k problematice hromadného chování se nachází především ve vysokém emocionálním vypětí. Vliv uvolňující hudby pak může pomoci emoce opět zklidnit. Naopak za velmi nevhodné je pouštění rytmizující zrychlené hudby, zvláště ke konci zápasu, kdy hrozí, že fanoušci do ulic odejdou se silným emocionálním nábojem.

Graf 17 : Vliv uvolněné hudby na stadionech

6. Závěr

Tato práce je zaměřena na zjištění názorů a znalostí příslušníků Policie ČR na území hlavního města Prahy týkajících se problematiky psychologického pozadí hromadných akcí, kterých se účastní větší množství osob. Za hlavní cíl bylo stanoveno zjištění názorů a znalosti příslušníků Policie ČR ohledně problematiky zvládnutí hromadných akcí, kterých se účastní větší množství osob. V průběhu řízeného rozhovoru a dotazníkového kvalitativního šetření se podařilo získat potřebné množství informací pro zpracování předložené práce.

Projevil se výrazný zájem příslušníků Policie ČR o další vzdělávání v problematice psychologického pozadí hromadných akcí. Bohužel tento zájem naráží na fakt, že v současné době není ministerstvo vnitra v dobré finanční situaci a zřizování dalšího vzdělání pro příslušníky Policie ČR by bylo finančně náročné. Bylo by však vhodné, aby skuteční zájemci o rozšíření vzdělání v tomto oboru mohli mít například možnost konzultací s příslušnými pracovníky Policejní Akademie, kde by jim byla poskytnuta například doporučení na vhodné studijní materiály. Nebo po dohodě většího množství zaměstnanců například víkendový kurz.

Z výzkumu vzešlo několik výsledků, které by bylo dobré dále vědecky zkoumat. Prvním a dle mého názoru nejdůležitějším byla odpověď 92% příslušníků Policie ČR, kteří se domnívají, že by zásahy Policie ČR proti demonstrantům a sportovním fanouškům měly být razantnější. To potvrdily i četné řízené rozhovory s příslušníky Policie ČR. Ukázalo se, že je zde volání po větší razanci zásahů, ale důvody proč tomu tak má být, se různily. V tomto ohledu by bylo vhodné se problematikou dále zabývat a udělat hlubší analýzu této problematiky za účelem zjištění pozadí tohoto názoru a zajištění vhodných opatření.

Dalším důležitým zjištěním byl negativní postoj 45% policistů na produktivitu práce Antikonfliktního týmu. Bylo by vhodné tento problém analyzovat. Řízené rozhovory místy prezentovali i názor, že Antikonfliktními týmy maří práci jiných oddělení. Oproti tomu se objevili i výpovědi o dobrých výsledcích práce AKT. Dle mého názoru by hlubší výzkum v oboru práce AKT a výsledků tohoto výzkumu, mohlo přinést zmenšení rozporu mezi policisty v problematice názoru na produktivitu práce AKT a názory policistu ujednotit.

Velmi pozitivním faktem bylo zjištění vysoké důvěry policistů v policejní velení. To vyplývá hlavně z rozhovorů a z faktu, že značná část policistů považovala dobré zajištění ze strany policejního velení a dostatečnou komunikaci za samozřejmost. To by mohlo poukazovat na pozitivní trend v kvalitě policejní práce, neboť starší novinové články byly k policejnímu velení značně kritické. Pozitivní trend potvrdily i samotní příslušníci Policie ČR, kteří však zároveň projevili obavy z nadcházejících reforem ministerstva vnitra.

7. Seznam literatury (Referenční seznam)

ATKINSON, RL. *Psychologie*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-640-3

BBC. Scores die in India temple crush BBC . *BBC News*. [Online] 30. Zář 2008 .
[Citace: 2. Srpen 2010.] http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/7643373.stm.

BLUMER, H. *Collective behavior*, New York: Irvington Publisher, 1993

CNN-IBM. Death toll rises to 147 in Jodhpur temple stampede. *CNN-IBM*. [Online] 30. zář 2008. [Citace: 5. srpen 2010.] <http://ibnlive.in.com/news/death-toll-rises-in-temple-stampede-147-dead/74652-3.html>.

ČÍRTKOVÁ, L. Psychologické pozadí demonstrací. *Policista*, 2000. roč 4 č.8

ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2006. ISBN 80-86898-73-3

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha 8: Portál, 2005. ISBN 978-80-7367-485-4

HOŠEK, V. *Psychologie odolnosti*. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-7184-889-1

KLIMEŠ, J. Mám diplom z chození po autech. *Respekt*. 2006 č.7. ISSN 1801-1446

KLIMEŠ, J. Policie musí znát psychologii davu. *Lidové noviny*. 2002 ISSN 1213-1385

KRECH, D. *Človek v spoločnosti: Základy sociálnej psychologie*. Bratislava : Vydavateľstvo slovenskej akadémie vied, 1968.

LE BONE, G. *Psychologie Davu*. Praha: Nakladatelství Kra, 1997.

MACEK, P., ZÁMEK, D. *Policie a hromadná narušení veřejného pořádku*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2007. ISBN 978-80-7251-264-5

MACEK, P a kol. *Pořádková činnost policie*. Praha: Police History, 2008. ISBN 978-80-86477-45-9

MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbalový chuligáni*. Brno: Centrum strategických studií, 2004. ISBN 80-903333-0-3

MATUŠKOVÁ, I., SPURNÝ, J. *Komunikačně náročné situace v policejní praxi*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. , 2005. ISBN 80-86898-37-7

MAWSON, R. *Understanding Mass Panic and Other Collective Responses to Threat*, *Psychiatry* 2005 roč. 10 č. 68 , s 95-113. ISSN 00332747

MEZNÍKOVÁ, M. *Chování osob v davu se zaměřením na mimořádné situace*. České Budějovice : Konference požární ochrany Červený kohout, 2006. [Online] cca 2006. [Citace: 2. Srpen 2010.] URL: www.hzscb.cz/download/upload/psycho/Referat_06.doc

MIKŠÍK, O. *Hromadné psychické jevy*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0930-4

NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Praha: Nakladatelství Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1679-9

PROCHÁZKOVÁ, D. *Krizové řízení v pojmech. 112 - odborný časopis požární ochrany, IZS a ochrany obyvatelstva*. 2002, roč 1. č. 3 s. 15-17.

SLEPIČKA, P. *Sportovní diváctví*. Praha: Olympia, 1990

TÓTH, J. *Vybrané problémy teorie a praxe velení*. Praha: Vydavatelství Policejní akademie České Republiky, 2007 ISBN 978-80-7251-240-9

VÝROST, J.; SLAMĚNÍK I. *Sociální psychologie*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-1428-8

8. PŘÍLOHY

Příloha 1 :

Dotazník

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta tělesné výchovy a sportu

Postoje a názory ohledně problematiky při zásazích na akcích s hromadným chováním

Tento dotazník je zcela anonymní a bude použit pouze pro účely mé závěrečné práce, kde bude prezentován ve formě výsledků po statistickém zpracování.

Čábelka Radek

Praha 2010

Se kterými z těchto akcí, či situací jste se ve své praxi setkal/setkala ? Označte křížkem	Demonstrace levicových aktivistů	Agresivní sportovní fanoušci	
	Demonstrace pravicových aktivistů	Rasistické koncerty	
	Demonstrace eko-aktivistů	Technoparty	
	Situačně vzniklá uskupení okolo nehod a požárů atd.		

Chybí v tabulce nějaký druh hromadné akce které jste se účastnil /účastnila?	Ano - - - Ne
Pokud ano, který?	
Jak často se průměrně s těmito akcemi setkáváte za rok?	

Seřadte následující příslušníky skupin podle nepříjemnosti pro zasahující policisty. 1.Nejpříjemnější 7.Nejnepříjemnější	Punkeři	Romové	
	Skinheads	Neonacisti	
	Anarchisté	Sportovní fanoušci	
	Eko-aktivisté		

Seřadte následující události podle nepříjemnosti pro zasahující policisty. 1.Nejpříjemnější 7.Nejnepříjemnější	Demonstrace levicových aktivistů	Agresivní sportovní fanoušci	
	Demonstrace pravicových aktivistů	Rasistické koncerty	
	Demonstrace eko-aktivistů	Technoparty	
	Situačně vzniklá uskupení okolo nehod a požárů atd.		

Seřadte tyto faktory podle důležitosti při zvládnutí demonstrací 1. Nejméně důležité 7. Nejvíce důležité	Přítomnost anti-konfliktního týmu	Dostatečná komunikace a vyjednávání s účastníky	
	Přítomnost vodních děl	Dostatečná znalost psychologie hromadného chování	
	Dostatečná výzbroj a výstroj policistů	Dostatečná komunikace ze strany vedení s policisty	
	Dostatečná znalost chvatů, hmatů a bojových umění		

Označte kroužkem

Otázka	Stupnice důležitosti			
	Určitě ne	Spíše ne	Spíše ano	Určitě ano
Myslíte si, že mají policisté dostatečné teoretické znalosti o pozadí hromadných akcí?	1	2	3	4
Myslíte si, že by demonstranti/ fanoušci měli být informováni o dalším postupu policie při hromadných akcích?	1	2	3	4
Myslíte si, že by policie měla ve svých zásadách proti demonstrantům/fanouškům být razantnější?	1	2	3	4
Považujete práci Anti-konfliktního týmu za produktivní?	1	2	3	4
Myslíte si, že pokud dojde k fyzickému napadení policistů, měl by následovat protiútok ze strany policie?	1	2	3	4
Myslíte si, že dojde-li k eskalaci konfliktu až k násilí, jsou na vině demonstranti/fandové?	1	2	3	4
Ocenil byste další vzdělání v oblasti psychologie hromadného chování	1	2	3	4

Určete vliv uvedených faktorů na zvýšení, nebo snížení **konfliktního potenciálu** u policistů a u účastníků hromadných akcí.

Zakřížkujte **pouze jednu možnost** v každém řádku

Faktory	Policie			Účastníci	
	Zvyšuje	Snižuje	Nemá vliv	Zvyšuje	Snižuje
Dobré zajištění akce ze strany policejního vedení					
Přítomnost anti-konfliktního týmu					
Černo-žlutá barva uniforem					
Helmice a kukly zasahujících policistů					
Nedostatek informací ze strany velení pro policisty (například při problému s vysílačkami.)					
Dlouhodobé udržování kordonu stejnou policejní jednotkou					
Zadržování dezintegrovaných a agresivních jedinců					
Informovanost demonstrantů o postupech policie					
Nekvalitní výkon rozhodčího při sportovním utkání					
Vysoké venkovní teploty při demonstraci					
Rytmizační rituály zejména skandování					
Poslech uvolněné hudby na stadionech					
Přítomnost překážky například plotu mezi policisty a účastníky					
Nerozhodný stav utkání					
Přítomnost stánků s jídlem a pitím pro demonstranty					

Osobní údaje

Pohlaví: Muž --- Žena	Služební zařazení:
Věk:	Délka služebního poměru v letech:
Vzdělání:	Hodnost:
Jak dlouho trvalo Vaše odborné vzdělávání na policistu v měsících:	
Rodina: Nemám ---- Mám pouze manžela/ku ---- Mám pouze děti ---- Mám manžela/ku a děti	
Politická orientace (Zakroužkujte číslo) Levice 1 --- 2 --- 3 --- 4 --- 5 --- 6 --- 7 Pravice	

Děkuji za čas strávený s tímto dotazníkem